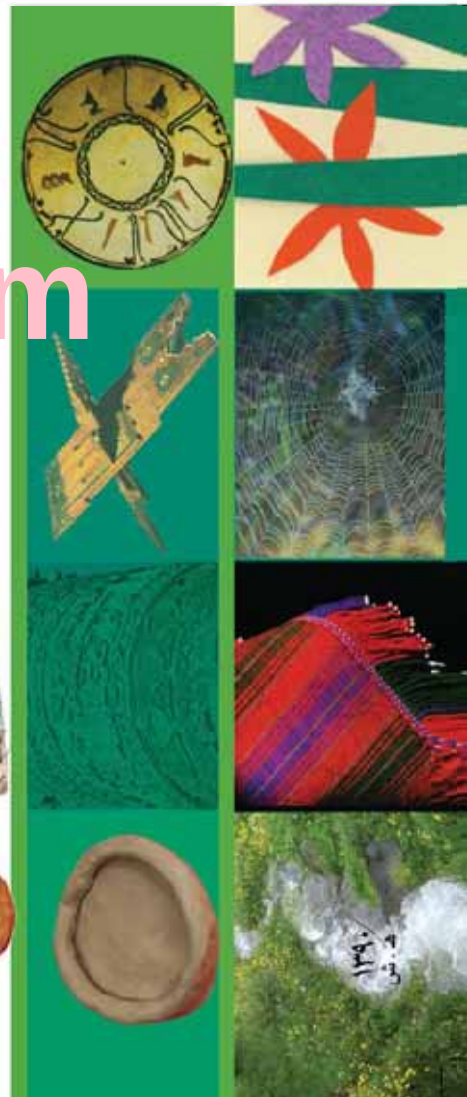

ART

$$t = 0.978 - 0.9936 \times 2.5 = -0.25 + 2$$

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

هز

A R T

اتم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

الف

مؤلفان:

سيد انور ميجنخيل دهنرونو د ديپارتمنت علمي غړی
محمد غالب الله يار د هنرونو د ديپارتمنت آمر

علمي او مسلکي اديت:

سيد انو ميجنخيل، دهنرونو د ديپارتمنت علمي غړی
پوهنمل عبدالحی فرحمند د هنرونو د پوهنځي استاد

د ژبې او ادبياتو اديتوران

عبدالحی (هاشمي) د علومو اکاډومي علمي غړی
مورف محمد سهراب ديدار

د پوهنې وزارت:

غلام محمد راهي د هنر د مضمون بنوونکی
عاطفه شبنم عارفي د هنر بنوونکې

دیني ، سیاسي او فرهنگي کمیټه:

- مولوي عبدالصبور عربي
- دکتور محمد يوسف نيازی
- حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار د تعلیمي نصاب د پراختیا په ریاست کې

د څارنې کمیټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د بنوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شېرعلي ظریفی د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

دیډاين

رحمت الله غفاري

ب

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د نوري	هر پچی يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پامریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل خلیري	لکه لمر پر شنه اسمان
په سینه کې د اسیا به	لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر	وايو الله اکبر وايو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکى دى چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياو له مخې رامنځته کېږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دى، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوى دى. علمي گټورې موضوعگانې ټکي زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدرسي پلان برخه گرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو مينځې او پلرونه هم د خپلو لوبو او زامنو په ټاکنيفته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤليت په رښتيني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستۍ د پاک حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتياو له مخې پراختيا ومومي. په دې ټوک کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له ميندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تاليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې ښې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو، تلويزن او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې ښې مرسته کړې ده، مننه او درناوى کوم.

ومن الله التوفيق
فاروق وردگ
د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

لړلیک

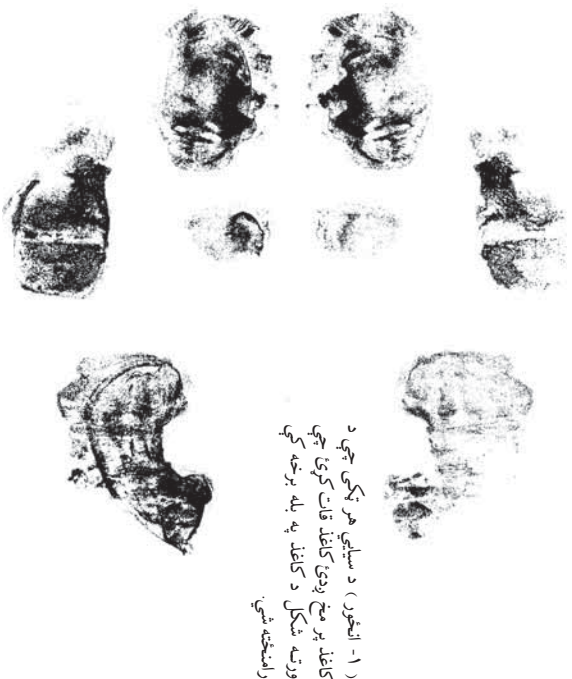
سرلیک	مخ
۱	په سیایي ټکو انځورګري
۲	د افغانستان د هنر تاریخ (اسلامي دوره)
۳	په طبیعي موادو ټاپه کاري
۴	د مبارکۍ کارت او د پاکټ جوړول
۵	د لیري، نږدې اوریتیم سره اشنا کیدل
۶	د طبیعي منظري انځورګري
۷	د جشنونو او ملي لوبو انځورګري
۸	له غونج شورو کاغذو څخه د حجمونو جوړول
۹	له اسلامي هنرونو سره آشنایي
۱۰	له اسلامي ټوږاینونو څخه کاپي کول
۱۱	دلیک دښکلا له هنر سره اشنایي
۱۲	د بسم الله الرحمن الرحیم کاپي

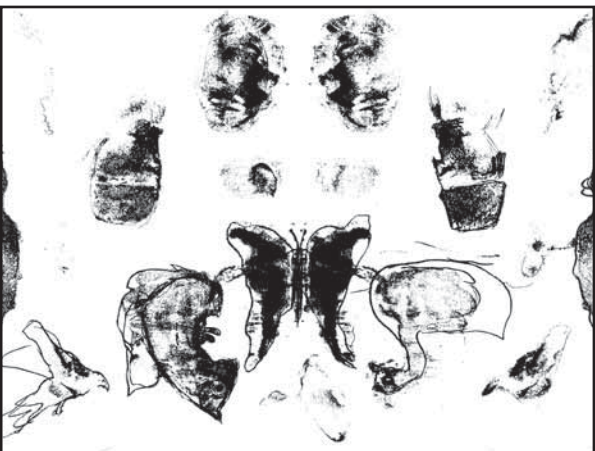
۳۳	له اسلامي معمارۍ سره اشنایي	۱۳
۳۷	له اسلامي سبک څخه پر استفادي (پل) جوړول	۱۴
۳۹	له اسلامي هنرونو سره اشنایي	۱۵
۴۳	له خټو څخه د قلمدانۍ جوړول	۱۶
۴۵	له میناتوری سره اشنایي	۱۷
۴۷	د قرآن کریم د رحل جوړول	۱۸
۴۹	له افغاني هنرمندانو سره اشنایي	۱۹
۵۱	له افغاني هنرونو سره اشنایي	۲۰
۵۵	د افغانستان له ملي موزیمونو سره اشنایي	۲۱
۵۶	د منابعو فهرست	۲۲

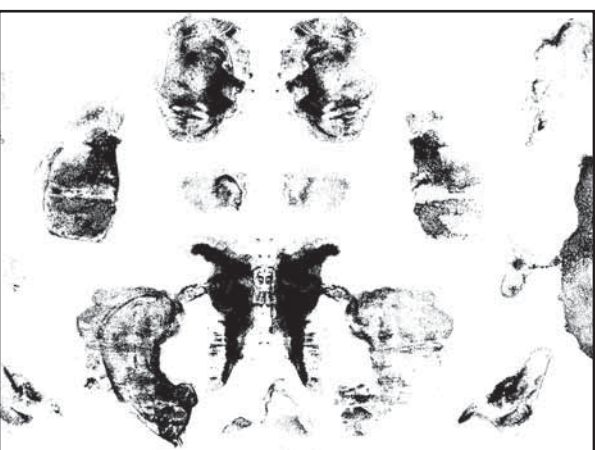
د سپايي په ټكو انځور
آيا كله مو د اسمان په وريځو كې ، اشنا شكل ليدلې
دى ؟

څو څاڅكې جوهرې رنگ د يوه كاغذ پر مخ واچوئ، بيا خپل كاغذ قات
كړئ او په لاس لږ څه زور پرې وكړئ. وروسته بيا كاغذ خلاص كړئ، هغو
نقشو ته به ځير سره وگورئ او د كاغذ پاڼه له څو زاويو څخه وگورئ، تر څو په
هغو كې آشنا نقشونه او انځورونه پيدا كړئ. كله چې رنگونه وچ شول د مناسبو
خطونو په وړيزولو سره هغه شكل چې تاسې په كې ليدلى دى بشپړ كړئ او
هغه نورو ته وروښيي.

(۳) انځور) کاغذ هري خولنه و شخړی او وگورئ چې د خپلې خوښې شکلو ته جوړ کړئ.

(۲) انځور) د کاغذ پاڼه په تورو لکو ډکه کړئ او صبر وکړئ چې دج شي او پر هغه باندې

بیا هم انځورنو ته په څیر وگورئ او نوي نقشونه پیدا کړئ او د خطونو په اضافه کولو نوی شکل انځور کړئ. دې کار ته ادامه ورکړئ ترڅو د تولو ټکو یا خایونو څخه انځورونه جوړ شي:

ننډیز:

- ۱- د رسم شوو شکلو په اړه په خپل منځ کې سره وڅېړئ.
- ۲- په خپل کور کې د اوبه د پوښه کولو (آب پاشي) په وخت کې کوم ناڅاپي انځورونه د ځمکې پر مخ ونښي، هغو ته پاملرنه وکړئ او وگورئ چې کوم اشنا شکلو ته په کې لیدل کېږي.

په اسلامي دوره کې د افغانستان د هنر د تاريخ سره اشنايي.

آيا پوهيږئ چې د افغانستان د اسلام نه مخکې او وروسته هنرونه څه توپير لري ؟

په افغانستان کې اسلامي ودانيو د غزنويانو په دوره کې ډېره وده او پراختيا وموندله. د تاريخي منابعو په قول، چې د غزنويانو دوره د ودانيو، شکلو، مانيزو او لويو جوړښتونو د جوړېدو دوره بلل شوې ده چې د سلطان محمود غزنوي او د ده زوي (مسعود) د واکمنيت په زمانه کې په غزني او هرات کې جوړ شوي دي. اوس د دې ودانيو يوازې يوه برخه په ځای پاتې ده. د دې ابدانو په کنار کې په غزني کې د (ايني) منلي قصرونه او منارونه او په هلمند کې لينکري بازار د يادولو وړ دي د سلجوقيانو په دوره کې د اميرانو واکمنانو په هڅونه او د ځينو وزيرانو لکه (نظام الملک) په اشاره ډېرې لويې ودانۍ جوړې شوې دي. غوريانو هم ډېرې لويې ودانۍ جوړې کړي وې چې يوه بېلګه يې د (جام منار) دی چې ۶۴ متره لوړوالی لري، دامنار څکله د ډېر ارزښت وړ دی چې د بېنګلا لپاره يې خښتۍ او کوفي خط باندې پر هغې ځينې ليکنې شوې دي دا د افغانستان د ډېرو مهمو اثارو څخه شمېرل کېږي، او د نړۍ د فرهنگي ميراثونو په ليست کې هم ثبت شوي دي.

د هرات جامع جومات چې د سلطان (عياث الدين غوري له خوا يې په هرات کې د بنسټ ډبره کېښودل شوه. خو د بشپړېدو واکړنې د هرات د تيموريانو تر دورې پورې ورسېده.

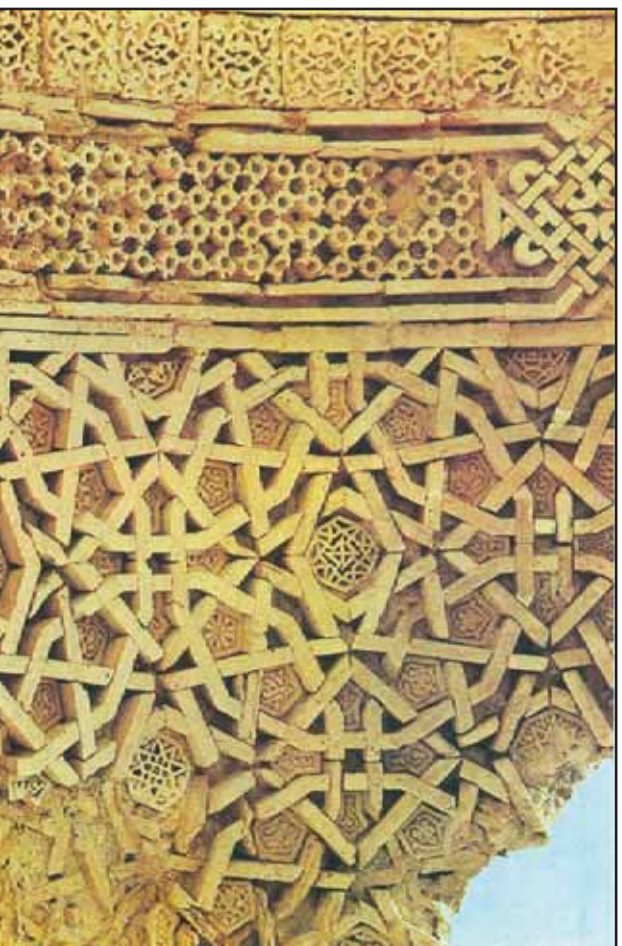

(۲) انځور د جام په منار لیکل شوی کتیبې.

د بلخ په غرب کې د (بابا حاتم) زیارت چې په هندسي انځورونو، گلابو، بوتو، د کچ کارو د فیوزونو په ښکلا، کتیو، او د قابونو په ښکلا ښکلی شوی لرغونتیايي له ۵۳ هـ ق کال څخه پخوا ښودل شوی ده. په دغې دورې کې د ښکلا لپاره د ودانیو جوړولو زیات رواج درلود.

(۳) انځور په افغانستان کې د جام منار ښکلاوې او کتیبې چې په سوره مريم پورې اړه لري.

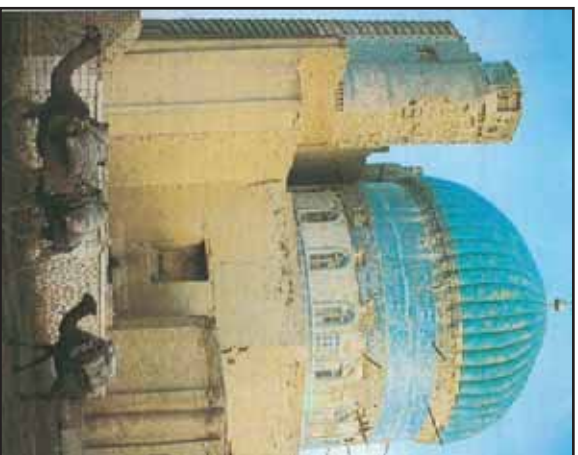

(۴) انځور د بادغیس په قلعه نو کې د (شاه شهید) په کډوالو کې خټې کاشي کارۍ په شپږمه او اومه هجري پیړۍ پورې اړه لري.

د ودانيو جوړولو بهير د چنگيزيانو د يرغل په دوره کې په ټپه ودرېده، نو ځکه په دې اوږده دوره کې د تزئيني اثارو څخه نور څه پر ځای پاتې نه شول. له هغوی وروسته د تيموريانو دوره د لمبوودانيو او په هغې کې د اسلامي هنرونو د انځورونو له پلوه يوه څېره ځلانده، بډايه او غني دوره وه. په ځانگړې توگه په هرات کې د (شاه رخ)ميزرا او (سلطان حسين باقرا دورې او په افغانستان او هند کې د (بابر) دورې د يادولو وړ دي. د دې دورو آثار په نهمه هجري پيړۍ کې د (گوهرشاد بيگم) زيارت، د سلطان حسين باقرا زيارت په لسمه هجري پيړۍ کې د شېروېنکلي شوو منارو ((خلو)) سره د (خواجه عبدالله انصاري زيارت، د هرات گذرگاه او نور زيارتونه او هم په بلخ کې د (حضرت علي کرم الله وجهه) زيارت چې د سخي په روضه مشهور دی. دا ټولې ځانگړتياوې د تيموريانو دمعماری-دهنر ښکارندوی دي. د دې دورې نور اثار، لکه: د کندهار د سر بوزي په غره کې (چهل زينه) چې د تاريخ د ليکنې په اساس د .

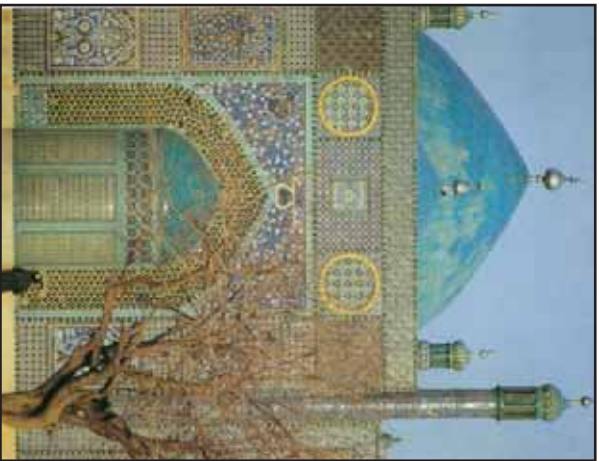

(١) انځور په پنځمه لو شېره مهجري پيړۍ کې د بابا حاتم مقبره

(٥) انځور په نهمه هجري پيړۍ کې د (خواجه ابونصر پارسا قبر

بابر پاچا، په امر له تر اشل شورو تيرو څخه جوړه شوې ده چې لڼداوو کسانو تيرو تو بونځو د نهو کالو په موده کې جوړه کړې ده. همدا رنگه د بابر په وخت کې په کندهار، کابل، استالف او په شمالي او ختيځو برخو کې ډېر لوی لوی باغونه جوړ شوي دي چې ډېر مشهورې يې دادي: (علم گنج)، شهر ا را) دلکشا، چار باغ، د بابر باغ، د بگراميو باغ، د صفا باغ، او د کوکب باغ او داسې نور.

(۸ انځور) د حضرت علي اکرم الله وجهه، روضه

(۷ انځور) د هرات د جامع جومات منظر

تمرین:

- ۱- ستاسې په چاپېريال کې د اسلامي دورې کومې ودانۍ تر اوسه پاتې دي؟
- ۲- په اسلامي ودانيو کې له کومو موادو څخه کار اخيستل کېده؟
- ۳- په افغانستان کې د اسلامي دورې د ودانيو ډېرې مهمې ځانگړنې کومې دي؟

په طبيعي موادو ټاپه کول

آيا تر اوسه مو فکر کړی دی چې له کومو شيانو څخه د ټاپه کولو لپاره کار اخلي؟

له رنگینو مهر وړو څخه، په کار اخیستنه ټاپه کول ستر ته رسېږي، مهر وړنه په دوو ډلو ویشل کېږي: تیار مهر وړنه او جوړ شوي مهر وړنه. طبیعي مواد چې ټبر بنسکلي جوړښتونه لري، کولی شو چې د ټاپه کولو لپاره له تیارو یا طبیعي مهر وړو څخه کار واخلو. د الوتنکو بنځې، ټبرې، صدفونه، دوزو لښتې او پانې او چې ټبر عجیبه او حیرانوونکي جوړښتونه لري. د هغوی په مرسته کولی شو. بیل بیل رنگه نقشونه لاس ته راوړو، همدارنگه کولی شو چې د میوو او سبزو د عمودي او افقي نیمولو او پریکولو څخه گټه واخلو او له نیمې شوي برخې څخه چې په رنگ ککړه وي، د ټاپې لپاره کار واخلو.

د طبیعي موادو په ټاپه کولو کې د پیلیدي بېلې سطحې باید په پام کې ونیول شي او د هغې له هر لوري څخه ټاپه جوړه کړئ. په دې ډول له بېلابېلو طبیعي جوړښتونو سره آشنا کېږئ او نوي انځورونه پیدا کړئ.

په طبيعي موادو د ټاټبي تر سسرته رسولو وروسته كله چې رنگونه وچ شول،
په جوړشوو انځورونو ، نوي او تازه رسمونه وکاري. بيا انځورونو ته په څير
وگوري او د خطونو په ورزياتولو هغه په نوي شکل بدل کړئ.

(۲ انځور) په طبيعي موادو ټاټه کاري.

(د انځور) په طبيعي موادو ټاټي بشپړل.

(۳ انځور) په طبيعي موادو د ټاټي بشپړول او په هغې د نورو شکلونو جوړول.

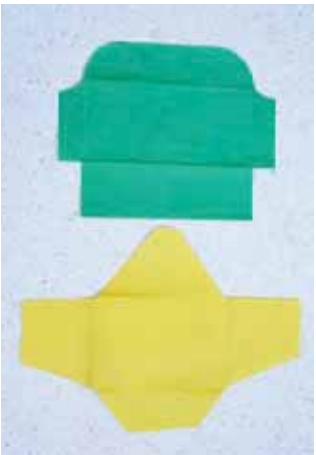

تعمير:
ستاسې په چاپير يال کې چې کوم طبيعي مواد شته، هغو ته په څير سره وگوري، څه ډول
يوه بڼه کلي ټاټه جوړولی شئ.

د مبارکۍ کارت او د پاکټ جوړول تراوسه مو خو ډوله د مبارکۍ کارټونه لیدلي دي؟

خلک په بېلو، بېلو ورځو او مناسبتونو د مبارکۍ کارټونه پیریل ته ورکوي، لکه: د میلسمیا کارت، د قرآن کریم د ختم کارت ، د کورچني اختړد مبارکۍ کارت، د لوی اختړد مبارکۍ کارت، د نوي کال د مبارکۍ کارت، د زیربڼې د ورځې کارت د ښوونکي د ورځې کارت ... او نور د مبارکۍ کارټونه په بېلا بېلو کچو او اندازو او بېلا بېلو طرحو جوړېږي. سر بېره په هغو کارټونو چې په بازار کې پلورل کېږي، کولی شو لاسي کارټونه په ښکلې بڼه جوړ کړو. د کارت د جوړېدو لپاره بېله موضوع وټاکل شي. وروسته یې اندازه طرح او د جوړولو لاره چاره وټاکل شي. لومړی یو سپین او یا رنگه مقو اکاغذ د هغه کارت چې تاسې په پام کې نیولی دی د هغه په شکل او اندازه پرې کړئ. د کاغذ منځ په پنسل او یا کوم شي باندې چې تیزه څوکه ولري، یو خط کش کړئ ترڅو له سم نیمایي څخه قات شي. لومړی د کارت په مخ خپله طرحه انځور کړئ.

د هغې د ښکلا لپاره له بېلا بېلو لارو څخه، لکه: انځور گري ، ټپه کاري ، د بېلا بېلو موادو ښلول يا رنگه کاغذونه د (کولاژ) د طرحې بشپړول او يا په هغې باندې د نورو موادو ښلول او يا له څنگ په څنگ ايښودلو څخه کار واخلي.

ځينې کولارونه پنډ وي پام کوئ چې ستاسې کارت زيات پنډ نه شي او په پاکت کې په ښه شان ځای شي. پام مو وي د کومې ورځې په مناسبت او يا هغه چاته چې تاسې کارت ورکوئ له روښونو او لارو چارو څخه يوه لاره د هغو د بشپړېدو لپاره وټاکئ . لومړی خپله طرحه د کارت په مخ انځور کوئ. د کارت مخ او د هغې د ښه برخه په ښکليو انځورونو ښکلي کوئ. وروسته په ښکلي خط د کارت د ليکلو برخه وليکئ. د کارت تر چمتو کولو وروسته کولی شئ هغه ته يو ښکلی پاکت جوړ کوئ. د پاکت اندازه دکارت له اندازې سره په پام کې ونيسئ. ديوه پاکت د جوړولو لپاره بېلا بېلې لارې شته. تاسې کولی شئ يو جوړ پاکت خلاص کوئ او د پاکت د جوړېدو طريقه ترې زده کوئ. او هم کولی شئ چې د پاکت د جوړولو لپاره يوه نورې طرحه جوړه کوئ. د پاکت د جوړولو ډېره اسانه لاره داده چې خپل کارت د يوه سپين کاغذ په منځ کې کيرئ او بيا په پېنسل باندې د هغې څلور طرفه ت او کمزوري خطونه وياسئ او په څلورو خواوو يې مثبته رسم کوئ او بيا اضافي ځايونه بيا يې کوئ او د تنو خطو ځايونه قات کوئ او درې مثبته سره ونښلوئ، نو ستاسې پاکت به تيار شي. پام مو وي چې د پاکت د ښه برخه په ځنډو پورې ونه ښيي وروسته بيا خپل کارت د پاکت په دننه کې کيرئ او څلورم مثبته پرې قات کوئ او خپلو خپلو ټوټه يې ورکړئ.

تدوين:

- ۱- د يوې ځانگړې ورځې په مناسبت يو کارت جوړ کوئ، طرحه، اندازه او د ښکلا طريقه يې په خپله خوښه وټاکئ.
- ۲- د کارت په اندازه يو ښکلی پاکت جوړ کوئ او خپل کارت په کې واچوئ.

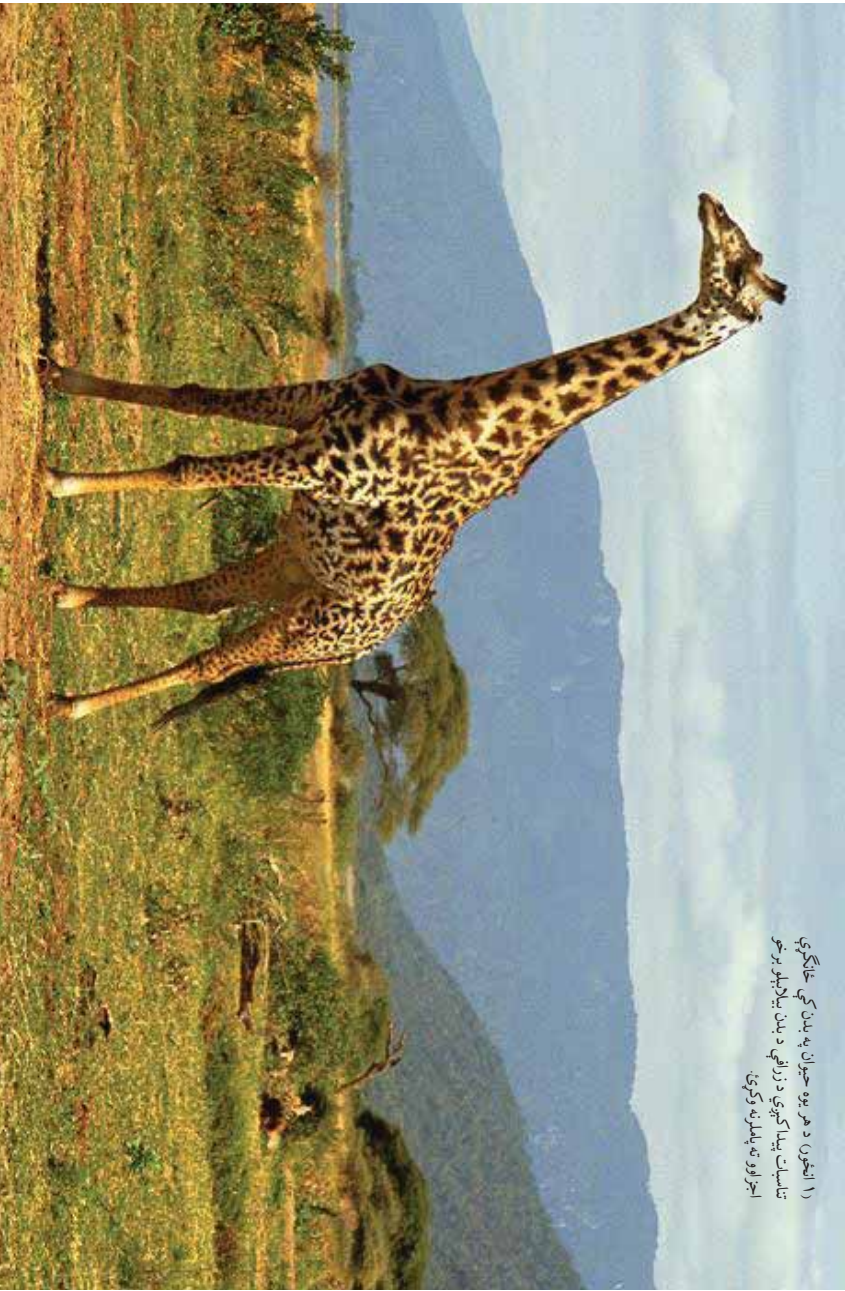

د تناسباتو، ليري، نږدې او ريتم سره اشنايي.
په طبيعت كې د پديدو ترمخ كوهي اړيكي
وينئ؟

تناسب: ايا د فيل او زرافې د بدن اندازې، د سپرو د سترگو او د پوستكي
رنگ، ديوه ماشوم د لاس پوستكي او د يوه زاړه سړي د لاس پوستكي
ته مو پام كړى دى؟ د برخو او اجزاوو تر منځ نسبت له يو بل سره او په هره

(۱) انځور د هره يوه حيوان په بدن كې ځانگړي
تناسبات پيدا كوي. د زرافې د بدن پلاټلو برخو
اجزاوو ته پاملرنه وكړئ.

پاییده کې د هر یو جز نسبت ته تناسب وایي. په طبیعت کې زیات شمېر تناسبونه لیدل کېږي. په طبیعت کې هره پاییده ځانګړې تناسبونه لري. له همدې امله په طبیعت کې د خدای تعالیٰ ^(ع) مخلوقات په هنري او د بشر په لاس جوړښتونو کې د تناسب او ایجاد معیار ګرځیدلی دی.

انسان د غرونو، تیرو، ونو، ګلانو، حیواناتو، الوتونکو، کبانو او په دقیقه لیدنه خبرېږي، د توتي د ښکود رنگونو تر منځ تناسب، د فیل په بدن کې د اجزاو تر منځ تناسب (د فیل څو توم (هاتې) اوږد شکل، پلن غوږونه، سر، بدن او د فیل لوی پښې) او د ونو داوږدوالي او پلنوالي تناسب په همدې ترتیب د انځورګرۍ لاسي کار، په خټه کار، د حجمونو جوړولو او د اندازو تر منځ تناسب، شکلونو او جوړښتونو ته اړتیا لري.

پر سپکیتو: (لږوالی او نږد یوالی) هغه شیان چې لږې دي او هغه شیان چې نږدې دي څه توپیرونه سره لري؟ انسان د لږېوالي او نږد یوالي په سبب شیان او طبعي پدیدې، په بېلا بېلو ښو وني. د مثال په توګه که یو ځنګله ته له لږې وکتل شي هغه ونې چې نږدې دي له رنگه ډکې د ډیرو جزیاتو سره لیدل کېږي او هغه ونې چې لږې وي کم رنگه، لڼدې او جزیات یې نه تر سترګو کېږي، نو له دې امله اندازه او د اشیاءو لیدنه له نږدې او لږې څخه توپیر کوي.

(*) انځور د حیاتو په نړۍ کې د بېلا بېلو سیمو د ونو شکل، ورځنۍ او غرونو ته پاملرنه وکړئ.

(*) انځور د بېلو ګلانو په رنگونو کې تناسب، د نباتاتو حیواناتو، ګانو، الوتونکو او ځمکنیو تناسب ته په غور وګورئ.

(۴ انځور) د جوارو د دانو د تکرار منظم ریتم ته پاملرنه وکړئ.

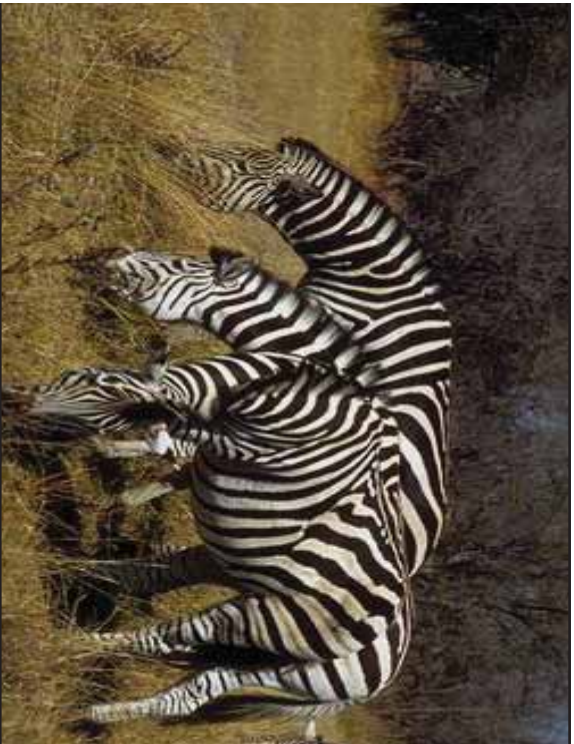
(۵ انځور) د غځي په تاوونو د ریتم تکرار ته پاملرنه وکړئ.

د اشیاءو او طبیعي پدیدو په کچنیو او لویو انځورولو کولی شو لیري او نږدې وښیو. همدا رنگه په متضادو رنگو هم کولی شو لیري او نږدې وښیو لکه: (تیره رنگونه د روښانه رنگو تر څنګ) هنرمندان د لیریوالي او نږیوالي لپاره له بیلا بیلو لارو چارو څخه کار اخلي. تصویرونه وگورئ او د لیریوالي او

نږدیوالي د بیلا بیلو لارو چارو په هکله سره وغږیئ. ریتم: یا تر اوسه د شپږو او ورځو او د کال د فصلونو تکرار ته پاملرنه کړې ده؟ په طبیعت کې د پدیدو تکرار او بدلون یو ځانګړی نظم لري. هنرمندان د هنر په بیلابیلو څانګو کې د کلمو، غږونو، شکلونو، رنگونو، او خطونو تر منځ تکرار او بدلون رامنځ ته کوي. ریتم کله منظم او کله نامنظم

٦ (انځور) د وريځو تکرار په آسمان کې يو ځانگړی ریتم رامنځ ته کوي.

٧ (انځور) د گوره څر د خطونو ریتم ته وګورئ.

وی. منظم ریتم په طبیعت کې، لکه: د زړه د حرکتونو او په هنر آثارو کې، لکه: دکاشي کاری په انځور کې یا د قالینو او بدل منظم تکرار دی. د غیر منظم ریتم نمونې په طبیعت کې، لکه: د بحر د اوبو څپې، چې په بېلا بېلو فصلونو کې ډول ډول بدلونونه په کې رامنځته کېږي. نا منظم ریتم په هنري اثارو کې د خطاطۍ د الفبا په تورو کې لیدل کېږي چې د عمودي او افقي خطونو په یو ځای کېدو یې ځینې برخې زیاتې او ځینې نورې یې کمې وي او بېل بېل بدلونونه لري. نا منظم ریتم د ستري کونکي تکرار مخنیوی کوي.

دبېلو بېلو رنگونو، جوړښتونو، خطونو، شکلونو نه په کار اخیستنه کولی شو چې په هنري تجسمي اثارو کې تناسب، ریتم او ښکلا منځ ته راوړو، هنر مندان د بېلا بېلو ریتمونو الهام له طبیعت څخه اخلي.

تمرین:

- ١- د تناسب نمونې په شکلونو، رنگونو او اندازه په طبیعت کې پیدا کړئ او د هغو په هکله سره وټیږئ.
- ٢- د خپلې خوښې له رنگونو څخه په یوه پاڼه کې یو ښکلی ریتم جوړ کړئ.

د منظرې انځور گري

ستاسي پر شاوخوا او طبيعت کي د ليدني ښکلي ځايونه شته؟ له هغو کوم يو د انځور گري لپاره ټاکي؟

د گلانو د ښتي، باغونه، ځنگل، د گودر غاړه، د طبيعت ډبرې ښکلي منظرې
دا ټول د نقاشۍ لپاره مناسبې موضوعگانې دي. د طبيعت فضا د انځور گري
له صفحي څخه ډېره لويه ده، خو کولی شو چې هغه په مناسبه اندازه وپروکي
کړو او د انځور گري په پاڼه کي يې ځای کړو.
لومړی په خپل شاوخوا کي يوه ښکلي منظره انتخاب کړئ. وروسته تصميم
وښئ چې کومه برخه انځور کړئ.

(انځور) د دې منظرې د انځورولو لپاره لومړی اړه
رسم کړی او بيا اټک او بيا عوړه انځور کړئ.

(تصوير) د دې منظرې په انځور ولوکي لومړی د لاري خطونه او ښي
انځور کړئ.

په غور او دقت هغې ته وگورئ او بيا هر هغه شى چې ډېسر لوى وي هغه انځور كړئ او وروسته د هغه په شاوخوا كې نور شيان ورزيات كړئ. بڼه داده چې لومړى منظره په رنگه پښل چې كم رنگه وي وباسئ، ځكه چې كه كوم ځاى د اصلاح وړ و، هغه ته بدلون ور كړئ. د انځورولو په وخت كې تناسبات، لېږوالى، نږدېوالي او رېتم ته په طبيعت كې په كلكه پام وكړئ او هغه په انځور كړئ چې وښايست. كله مو چې طرحه بشپړ شوه، نو بيا د طبيعت رنگونه په ډېر دقت وگورئ. تاسې كولئ شئ په خپل انځور كې له طبيعي رنگونو څخه كار واخلئ او يا د خپل احساس د بيانولو لپاره ذهني رنگونه د طبيعت په فضا كې و كاروئ، او كوښښ وكړئ چې په خپله نقاشۍ كې د رنگونو ورته والى او هم غږې وښيي.

(ه انځور) لومړى غږونه او بيا ډېي انځور كړئ.

(د انځور) په دې منظره كې لومړى ونه انځور كړئ.

تمرین:

له ټولگي څخه د باندي د خپلي خوښې د منظرې په انځورولو پيل وكړئ.

د جشنونو او ملي لوبو نقاشي

د ريښتيني ژوندانه کومې موضوعگانې د انځور گړۍ لياره ټاکي؟ جشنونه او لوبې د انځور گړۍ لپاره کومې په زړه پورې صحنې لري؟

هر هېواد ځانگړي دودونه او روايزونه لري چې خلک يې په بېلا بېلو وختونو کې لمانځي. دا لمانځنې د موضوع د ارزښت ښکارندوی دي. ځينې رسمونه او روايزونه خصوصي وي چې په يورې يا څو کورنيو پورې اړه پيدا کوي، لکه: د واده مراسم او ځينې مراسم عمومي وي چې د هېواد هروگړي ته د ارزښت وړ وي او ټول خلک په کې خوندي ښکاره کوي، لکه: د افغانستان د خپواکۍ جشن چې هر کال د زمري په ۲۸ نيټه لمانځل کېږي.

دا په افغانستان کې ملي جشن دی. په ۱۲۹۸ هـ ش کال کې د اعلیحضرت امان الله خان په مشرۍ او د افغان میرني ولس په سرښندنو افغانستان دهغه وخت له انگلیسي پرغلګرو څخه آزادشو. په دې ورځ ولس مشر او ولسي لوړ پوړي چارواکي د خلکو ترڅنګ د جشن په مراسمو کې برخه اخلي.

په ملي جشنونو کې داسې لوړې سرته رسېږي چې د ټولو لپاره په زړه پورې وي. له همدې امله دا ورځې د خلکو په زړونو کې د ډېر وخت لپاره پاتې کېږي چې ځینې برخې یې نه هیریدونکې دي. موسیقي غږول کېږي او هنرمندان د ازادۍ ځانګړې سندري وللي.

د خپلواکۍ په جشن کې بېلابېلې سپورتې لوبې ترسره کېږي چې یوه یې هم (نیزه باري) ده. نیزه باري په اس، نیزه او د لرګي په موګي باندې چې تقریباً پنځلس سانتي متره وي او په ځمکه کې ټکوړه ل کېږي. داسې ترسره کېږي چې ډول وهونکي ورته ډول وهي او نیزه باز پر اس سپور د موګي په لوري حرکت کوي. څومره چې موګي ته نږدې کېږي په همغه اندازه ډول وهونکي، هم تیز ډول وهي ترڅو نیزه باز موګي ته ورسېږي او دینزې په سر د لرګي موګي پورته کړي، هغه نیزه باز چې په دوو وارو کې موګي پورته نه کړي، د لوبې بایلونکی شمېرل کېږي. دا لوبه په خلکو کې ډېر شور او زوږ رامنځ ته کوي.

تفريحي:

- ۱- ایا پوهېږئ چې په افغانستان کې ملي جشنونه کوم دي؟
- ۲- هغه جشن او میله چې ډېر مو خوښېږي په هملکه یې سره خبرې وکړئ او د جشن هغه صحنه چې ستاسې خوښه شوي وي، انځور کړئ او نندارې ته یې وړاندې کړئ او په هکله یې سره وغږېږئ.
- ۳- ستاسې په ښار کې په جشن کې کوم رسم او دود ترسره کېږي؟ په دې ورځ کومې لوبې سرته رسوئ؟ په هکله یې سره وغږېږئ.
- ۴- په هغه ځای کې چې ژوند کوئ د لوبو په اړه یې پخپلو کې سره خبرې وکړئ.

له غونج شوو کاغذو خڅه د حجمونو
جوړول
کوم باطله مواد د حجمونو د جوړولو لپاره
مناسب دي؟

ډیر باطله مواد زمونږ په شاوخوا کې شته چې د حجمونو د جوړولو لپاره مناسب دي د دې موادو له ډلې خڅه یو هم باطله کاغذی. له باطله کاغذ خڅه په بېلا بېلو لارو او روشونو حجمونه جوړوي چې یو هم له غونج شوي کاغذ خڅه گټه

اخيسته ده. د دې کار لپاره تاسې هم کولی شئ چې د خپلې خوښې موضوع وټاکئ او د هغې د شکل او اندازې په هکله تصميم ونیسئ. په بېلا بېلو رنگرد باطله کاغذونو ټوټې را ټولې کړئ.

خپل لاسونه لږ څه لاندې کړئ او باطله کاغذونه په دواړو لاسونو کلاک کړئ ترڅو بڼه غونځ شي او وروسته هغه شکل چې ستاسې په ذهن کې وو په هغه ډول خپل غونځ شوي کاغذونه تنظيم او د خپلې خوښې شکل جوړ کړئ. کولی شئ حجم یو او یا څو ټوټې جوړ کړئ او د سکاښتیب په وسیله یې سره ونښلوئ.

۲) تصویر) دغونځ شویو کاغذو څخه یوه جوړه شوې مڼه

۳) انځور) دغونځ شویو کاغذونو برخې سره ونښلوئ او په لرگو پورې چې د الوتکې بڼې دي، وصل کړئ.

۴) انځور) وزرونه، لکې، سټوکه او سترگی یې په حجم پورې ونښلوئ.

تصویرین:

یو مقوا ډبل کاغذ د دایرې په شکل جوړ کړئ. ترڅو کاغذي واړه شکلونه، لکه: (مرغی) له غونځ شویو کاغذو څخه جوړه او رنگه کړئ. دنج د نار په واسطه هغه د دایرې په مرکز پورې خورند کړئ بیا یې د کوټق له چټ را وڅوړئ او که دا شکلونه کړکۍ ته نږدې وو، نو باد هغه بهوروي، حجمونه په حرکت راولي او ښکلا یې زیاتېږي.

له اسلامي هنرونو سره آشنایي

آیا پوهېږئ چې اسلامي هنر له مسیحي هنر سره څه توپیر لري؟

د اسلام مقدس دین په عربستان کې چې د وحی د نازلیدو ځای دی، را څرگند شو. وروسته په ډېره بیه د ختیځ له خواته تر منځني ختیځ، چین او هند پورې او د لویدیځ له خواته افریقا او هسپانیې پورې خپور شو. په دې پراخو سیمو کې یې د ډبرو ژبنیو، قومي، جغرافیایي، تاریخي او نورو توپيرونو سره یو شریک دین، تمدن او فرهنگ منځ ته راوړ چې اسلامي هنر یې له پایلو څخه دی.

مسلمانانو لومړی، د دوو معاصرو او لویو تمدنونو د هنرمندانو درېیزانس او اسلامي نړۍ له هنرونو څخه د اسلام د سپیڅلي دین د راڅرگندیدو په وخت کې د جوړولونو د جوړولو لپاره ګټه او چټه کړه. په نورو مسلمان شوو هېوادو کې د وخت په تیریدو هنرمندانو هلې ځلې وکړې چې د اسلامي عقیدو دینولولو

(۱ تصویر) د مرآت په رګرګاه، کې د (خواججه عبدالله انصاري) په قبر د بسم الله الرحمن الرحیم لیکنه، چې کاشي شوي ده.

مناسب کالیزنه په خپلو هنري آثارو کې پیدا کړي. اسلامي اعتقادات، لکه: د لوی خدای (۲) یووالی، د مخلوق یووالی (هم غږي) چې په قرآن عظیم الشان کې یې بیان راغلی

دی، په اسانیا سره نه شو کولی چې په هنري آثارو کې یې ونښتي. له همدې امله هنرمندانو د دایرې په څیر له هندسي سمبولیکو شکلونو څخه چې د (یوړالی خرگندوی) دی په بېلا بېلو دیزاینونو په مرکزي نقطه باندې ټینګار وکړ چې د عالم د بېلا بېلو پدیدو یوالی او هغه حقیقت چې له شکلونو او ظاهري موجوداتو څخه ډېر لوړ دی، څرګند کړي. د

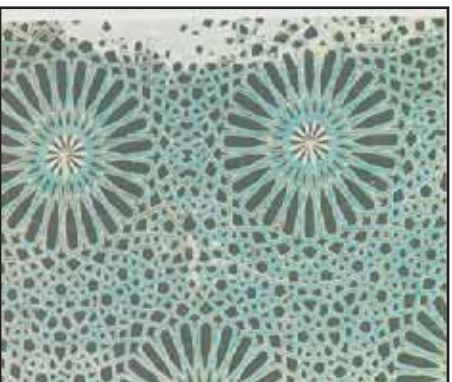
دې نظر له مخې اسلامي هنر له مسیحي هنر سره چې اصلي موضوع یې د مسیح^(ع) او حضرت بی بی مریمې د ژوندانه د بېلا بېلو صحنو څرګندونه کوي، ډېر توپیر لري. مسلمانو هنرمندانو د قرآن کریم لیکنه په ښکلي خط او د لویو ښکلو جوماتونو جوړولو (د جمعې او اخترونو د لمونځونو د اداکو لو لپاره) په خپلو آثارو کې نظم، تناسب، تعادل، هم غږې او ښکلا په وجود راوړل چې روحاني ښکلي خطي اثار، اسلامي معماري او د طراحی نمونې، د سفالي لوښو جوړول، فنزکاري د لرګیو لوښې، د ټوکر ټوټې، قالینې او کتاب جوړول یې نورې لاس ته راوړنې دي.

(۶ تصویر) د مصر د قاهرې په شمالي هلیوپوله کې د (اقیست بیگ) د قبر د گنبدې ښکلاوې چې مملو کونویه کالو په دوره پورې اړه لري.

(۵ انځور) په اومه هجري پيړۍ کې د جملې ته نږدې د (قطب جومات) حجاري.

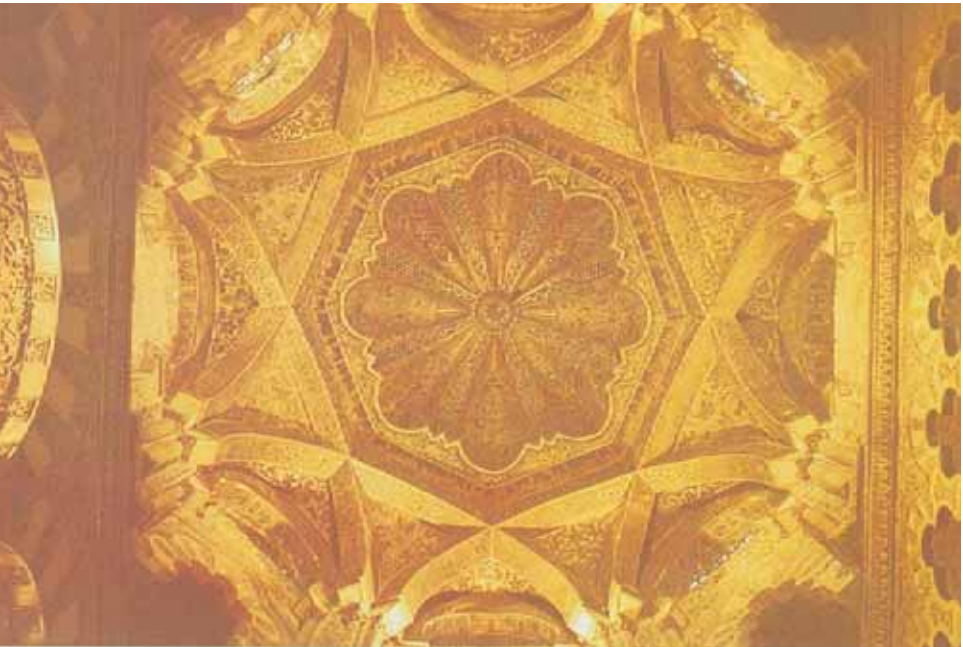

(۶ انځور) په اومه پيړۍ کې د (اکارتلی) د مدرسي د چټ کاشي کارۍ.

(۷ انځور) په لسمه هجري پيړۍ کې په ايران کې (سجاده ابي قاليچچه

د لرگيو لورنۍ، درخت ټوټې ، قالینې او د کتابونو جوړول پي نورې لاس ته راوړنې دي. که څه هم په نسۍ نړۍ کې دا نمونې د اسلامي هنر په طراحيو کې غوره دقت او ظرافت گڼل کېږي، خو په هغو زمانو کې د بېلابېلو وگړو د استفادې لپاره جوړې شوې وې چې ځانگړي ډيزاينونه يې درلودل. په اسلامي هنر کې د ډيزاينونو برخه له هنر سره يو ځای شوه، ترڅو مسلمانان هره شېبه په نظم، ښکلا ،برابري او هم غبرۍ کې ژوندو کړي. د اسلامي هنر په نمونو کې سطحې ډېرې ظرفيت او دقيقې په ښکلا پوښل شوې دي په اسلامي لومړنيو پيړيو کې هنري ښکلا وې په هندسي طرحو او نقشونو کې ،لکه: د وېنس او بوټو شکلونه (اشکال گياهي) او اسلامي ډيزاينونه (مارپيچي) شامل وو. وروسته يې په کاشي کاريو، سفالي او فلزي لوړنسو، د ټوکو په ټوټو، قالينو ، ميناتورې د الوتونکو، حيواناتو او انسانانو په انځورونو کې رواج وموند.

(۷ انځور) بڼه څلورمه هجري پېړۍ
کې په هسپانيه کې د (قوټبه) جامع
جوړښت.

د ۷ انځور) بڼه څلورمه هجري پېړۍ کې په هسپانيه کې د (قوټبه) جامع جوړښت.

نړۍ د يوالي خړگندونه کوي.

مسلمانانو هنرمندانو په دې نمونو کې له طبیعت څخه

په تقلید پیل وکړ او د شکلونو په ساده کولو کې یې

له ظاهري شکل څخه ډډه وکړه، ترڅو د لیدونکي

ذهن له واقعي نړۍ څخه بیل او معنوي نړۍ ته یې

راوبولې، نو ځکه په قرآنکريم او جای نمازونو

باندې د انسان او حیوان تصویرونه نه انځوروي،

په دې نمونو کې هندسي پیچلي خطونه او رنگونه

په اسلامي ډیزاینونو کې د سترگو د حرکت سبب

گرځي چې د لیدونکي ذهن په یوه نقطه کې نه

درېږي دا ریتمیک حرکت د نقشونو په طراحی کې

د ریاضي په شان نظم لیدل کېږي، تعادل او هم غږي

چې په نیول شوې او خالي فضا کې منځ ته راغلي

دي په اثارو کې سربېره په ځانگړي شکل، حرکت،

نظم، تعادل او همغږي را منځته کوي. د مسلمانو هنرمندانو له نظره دا هم غږي، د

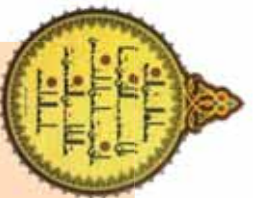
نړۍ د يوالي خړگندونه کوي.

تصویرين:

۱- د روښاني فضا او د ښکلا ورکولو په نقشونو سره وغږېږي.

۲- د اسلامي هر کومې نمونې مولېدې دي؟ د ډېرو ښکونمونو په هلک، یې خولیکي وليکي.

۳- کومې هنري څانگې پیژنئ چې د مسلمانانو تر منځ دو د یزه بڼه لري؟

له اسلامي ډيزاينونو څخه کاپي کول ايا د اسلامي ډيزاينونو د کاپي کولو په لاره چاره پوهېږئ؟

د قاليني او کاشي د ښکلو ډيزاينونو د کاپي کولو لپاره لومړی د خپلې خوښې ډيزاين پيدا کړئ، وروسته په ترس کاغذ کې يې (شفاف کاغذ) کاپي واخلئ ترڅو وکولی شئ چې بل کاغذ ته يې وليږدوئ او بيا يې رنگه کړئ.

د طرحې د انتقال لپاره ښه داده چې ډيزاين د ميز پر سر انځور کړئ او په تخته يې کپړئ او بيا د ترس کاغذ ورباندې سربېره داسې ټينگ کړئ چې د کارکولو په وخت کې ونه ښوري. وروسته د ډيزاين خطونه په ډېر غور سره وياسئ. ښه داده چې لومړی د ډيزاين اصلي خطونه وکارئ او وروسته يې جزيات رسامي کړئ. کله مو چې ډيزاين بشپړ کړ، هغه له اصلي ډيزاين څخه جلاکړئ. اصلي طراحي ليرې کړئ او د ترس کاغذ په بل مخ واړوئ. ډيزاين د دويم ځل لپاره انځور کړئ، ترڅو د اصلي کاغذ د ټاپه کولو لپاره چمتو شي. لومړی لږ پټلکاغذ يا مقوا چې د رنگه کولو لپاره مناسب وي، د نقاشۍ د ميز په تخته د سکاشټيب په وسيله يې څلور واړه ځنډوي ونښلوئ.

۱) تصوير په ولېښې کې د رسمي الين..... د مقبرې کاشي کارې.

۲) تصوير) طرحه د کاغذ په مخ بې شري ده

(هالنخون پوښله مرحله)

(هالنخون انځري مرحله)

د ترس کاغذ په خپل اصلي مخ راواړوئ او په نښلول شوي ډبل کاغذ بې داسې ونښلوئ چې کونجونه بې سره برابر وي، ترڅو کلک شي.

يو وار بيا هغه خطونه چې د ترس په کاغذ معلومېږي انځور کړئ، ترڅو ډيزاين له ترس کاغذ څخه ډبل کاغذ ته ور وليږدوي. ورو، ورو د ترس کاغذ له ډبل کاغذ څخه جلا کړئ او وگورئ چې ډيزاين په بشپړه توگه ډبل کاغذ ته انتقال شوی دی او کنه؟

که ستاسې ډيزاين بشپړو، نو په هغه صورت کې د رنگه کولو لپاره چمتو دی.

لومړی له ابی رنگونو څخه يو ډیر تیاره رنگ جوړ کړئ او هغه ځایونه چې تیاره معلومېږي، رنگه کړئ او بيا له روښانه رنگونو څخه رنگونه جوړ کړئ او په خپلو ځایونو کې يې وکاروئ، ترڅو رنگول بشپړ شي. وروسته کاغذ له ميز او يا د نقاشي له تختې څخه جلا کړئ او هغه په شیشه بې قاب کې کېږدئ.

تصویرین
له يوه اسلامي ډيزاين څخه يوه ښکلې کاپي جوړه کړئ.

د ليک د ښکلا له هنر سره اشنایي.

«من کتب بسم الله الرحمن الرحيم مجودة تعظيماً الله
غفر الله له.

څوک چې د الله د درناوي په خاطر بسم الله الرحمن
الرحيم په ښکلي خط وليکي الله تعالی به هغه وبخښي.

د ښکلي ليکلوهنر د اسلامي لومړيو پيړيو لومړنۍ بڼه ده چې د اسلام د
سپيڅلي دين له خپرېدو نه وروسته يې په مکه معظمه کې پر اختيا او پر مختيا
وموندله. د سواد زده کړه پيل شوه او لومړني قرآن کريمونه په ((کوفي خط))

(۱) انځور: د ياقوت المستعصمی
امضاء)

ولیکل شمول. اسلامي حسن خط د قرآنکریم او نبوي احادیثو دلیکلو په خدمت کې و چې مسلمانانو ته یې څېر ارزښت درلود.

د هغوی د هڅو په نتیجه کې یې د الهي کلام لپاره یو په زړه پورې هنر چې د هغې د ښکلا ارزښت یې درلود، مینځ ته راوړ. د حضرت محمد الرسول الله (ص) له وفات نه وروسته امیر المومنین حضرت ابوبکر صديق (رض) او حضرت عثمان (رض) ته دنده وسپارله چې د قرآنکریم نسخې راټولې کړي او د حافظانو په مرسته یې مقابله کړي او په واحد شکل یې ولیکي. د قرآنکریم په لیکلو سربېره د قرآني آیانونو، حدیثونو، دوکانو او مبارکو نومونو بېلا بېلو لیکنې په ودانیو، په ځانګړي ډول په جوماتونو، منبرونو، دروازو، سفالي لوبښو، فلزاتو او د ټوکر په ټوټو رواج وموند دا خطونه یا لیکنې له هندسي څیزاینونو سره د ښکلا لپاره په اسلامي هنر کې کارول کېدل.

۶۱ انځور) د نهجي هجری پېړۍ په دویمه نیمایي کې د قرآنکریم د دوو لمړنیو صفحو په نازکې نخودي کاغذ په نسخ خط لیکل شوی دی.

په دريمه هجري پيړۍ کې (ابن مقبله بضاوي) د ليکونو د اسانه کولو لپاره له کوفي خط څخه نوي ليکونه راوستل، لکه: د (نسخ) ليک د وخت په تيريدو سره بشپړ او ښکلا يې هم زياته شوه او له هغه وروسته تر اوسه پوري ټول قرآن شريفونه په نسخ خط ليکل کېږي.

ابن مقبله د نسخ په ليک کې نور بدلونونه هم راوستل چې په پايله کې يې د ثلث خط منځ ته راوړو. وروسته نور نوي ليکونه، لکه: ريحان او محقق د قرآنکريم د سورتونو د عنوانونو لپاره او د توقييع خط چې قاضيانو به د اسنادو په ليکلو کې ترې کار اخيست د (رقاع) خط د فرمانونو، رقعو او د کتابونو د عنوانونو د ليکلو لپاره او د ولايتونو حاکمانو په دې خط ليکني کولې. د نسخ او ثلث خطونو په منځ ته را تگ سره په اسلامي هيوادونو کې د الهي کلام ليکني په ډېره ښکلې بڼه سرته رسيدې. هنرمندانو د پاڼو، ليکنو، ښکلا، قرآنکريم لومړيو پاڼو، د سورتونو د پاڼې علامې او د کتابونو د ټوکونو په جوړيدنه کې مرسته کوله. د ابن مقبله وروسته د خط هنرمندانو اسلامي ليکونه لوړو پوړيو ته ورسول، لکه: (د ابن بواب) چې د نسخ خط قانو نمندې يې مشخصه کړه)، (ياقوت مستعصمي) چې بېل بېل خطونه يې ډېر ښکلي ليکل او (احمد نيريزي) چې د خط په ښکلا او پياوړتيا کې يې ساري نه درلود. اتمه هجري پيړۍ د خط د ښکلايوه ډېره ښه دوره وه د خط په ښکلا سربېره د دې پيړۍ هنرمندانو

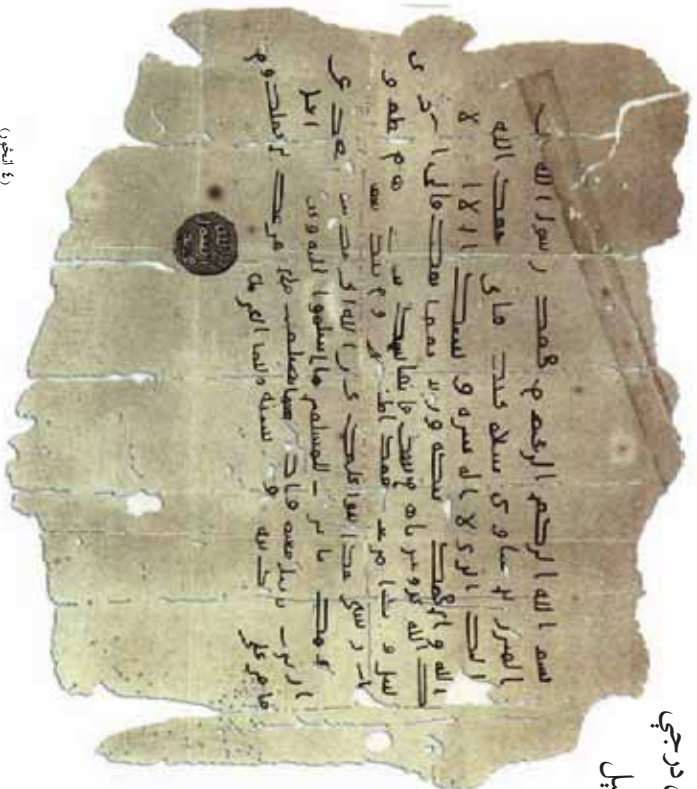

نوي ليکونه، لکه: د (تعليق) خط چې د توقيع او رقايع خطونو له ترکيب څخه منځ ته راغلي دي د (نستعليق) چې د (نسخ) او دتعلیق له خطونو څخه جوړ شوی دی). او د شکست خط يې وکاراوه. د نستعليق ليک په اسلامي دوره کې وروستۍ پړاو دی. په دې ليک ډېرو خطاطانو ليکني کړي دي، لکه:

(مير علي هروي) او (ميرعما حسيني)

چې ليک يې د کمال لوړې درجې ته رسولی دی. هنرمندانو بېل

بېل اسلامي خطونه
په ديوالونو، ودانيو،
دروازو، د منبرونو په
ديوالونو، د قرآنکريم
په رحلونو په چول چول
لوبنو او ټوکرانو باندې
کارولي دي.

(د انځور)

نمونه:

- ۱- د ښکلي ليک نمونې مو په کومو ځايونو کې ليدلي دي؟
- ۲- د نامتو جوړماليانو دروازي او د خلکو کورونو ته څير شي، او ووايي: چې له کومو موادو څخه جوړ شوي دي؟
- ۳- هغه وسيلې چې په خپلو شلواکي وښي، کوم اسلامي ښکلي ليک په کې کارول شوی دی؟
- ۴- آيا ستاسې په ښار او يا کلي کې نامتو خطاط شته؟ په دې هکله معلومات وړاندې کړئ.

د بسم الله الرحمن الرحيم کاپي کول.

ايا غواړئ چې له (بسم الرحمن الرحيم) څخه کاپي جوړه
کړئ او په خپل کور کې يې وځړوئ؟

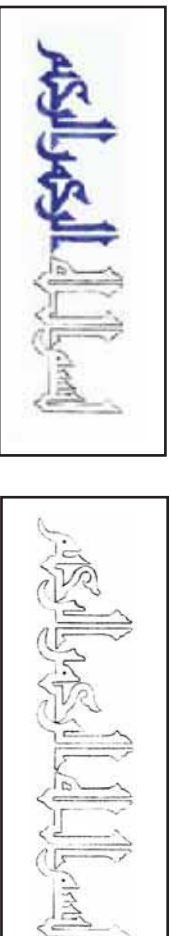
مسلمانو خطاطانو الهي آيتونه په ښکلې بڼه ليکلي دي. د بسم الرحمن الرحيم څو
نموني مو په کتابونو، دڼويزيون په صفحه او د جوماتونو په ديوالونو ليدلي دي؟
د نيمې تختې کاغذ په اندازه د بسم الله يو ښکلی تصوير پيدا کړئ او د
بسم الله دکاغذ په اندازه د ترس کاغذ (روښانه کاغذ) رااخلئ او د
بسم الله په سربې داسې وښلوئ چې ونه ښوړيږي. هيرمو نه شي چې د
بسم الله د ليکو په وخت کې بايد اودس وکړئ. د بسم الله ليکل د لسم
درس په شان کاپي کړئ.

اصلي کاغذ د نقاشۍ د ميز په تخته باندې په سکاښتپې وښلوئ. د دې
لپاره چې د کار کولو په وخت کې ونه ښوړيږي او بل دا چې کاغذ د ابې
رنگونو د استعمالولو په وخت کې پر سېري له وچيدو وروسته به رنگونه بيا
خپل اصلي حالت ته راوگرځي. د رنگه کولو لپاره لومړی ډبره تياره سيالي
انتخاب کړئ.

د مويک قلم په اوبو لوڼد کړئ او د آبی رنگونو د خپلې خوښې په رنگ يې ککړ کړئ وروسته مويک قلم د رسامۍ په پليټ (مناسب پلاستيکي لوبښي، لرگيو، فلزي شيشه يې لوبښو او يا د ابې رنگونو د قوټۍ په سرپوړنښ ومنئ، ترڅو رنگ او اوبه ښه سره گډاو ترکيب شي. که رنگ ټينگ (غليظ) وي او په مويک پورې ښلې د دويم خل لپاره يې په اوبو کې غوټه کړئ. ترڅو ټينگوالی يې د کارولو وړ شي. ستاسې تيار شوی رنگ د مويک قلم په واسطه د کاغذ پر مخ کېږدئ او په ډېر غور او دقت رنگونه د اصلي خطاطۍ په شان په خپلو ځايونو کې په کار يوښئ. کله مو چې د بسم الله سطحه له رنگ ډگه کړه. بل رنگ جوړ کړئ. کله چې پخوانی رنگ وچ شو. نوی رنگ پرې وکاروئ. د بل رنگ د کارولو په وخت کې خپل مويک په اوبو کې ووهی، ترڅو پخوانی رنگ په بشپړ توگه پاک شي. رنگونه له تياره څخه د روښانه رنگ په لور په خپلو ځايونو کې وکاروئ، ترڅو د کاغذ پر مخ موليک بشپړ شي.

د کار تر بشپړېدو او وچيدو وروسته د ميز او يا د رسامۍ له تختې څخه يې جلا کړئ او په شيشه يې چوکاټ کې يې پخپله کوټه کې وځړوئ.

تعميرين:

د بسم الله الرحمن الرحيم يوه ښکلې نمونه پيدا کړئ او د هغې يوه کاپي جوړه کړئ.

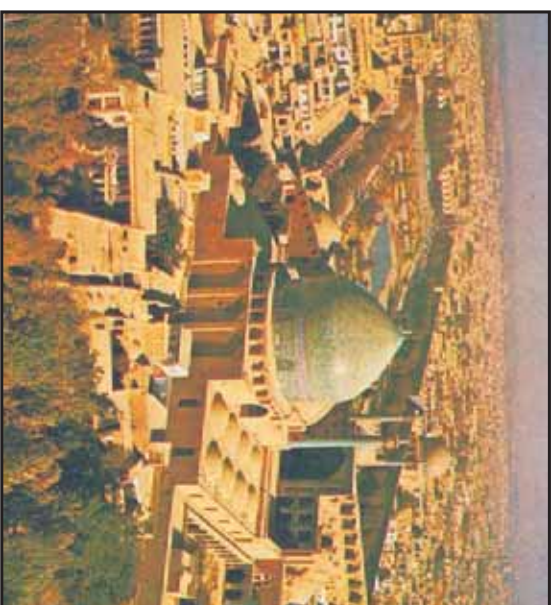
له اسلامي معمارۍ سره اشنایي.

ایا غواړئ چې (لااله الا الله وحده دینه الا سلام و
محمداً عبده ورسوله) کاپي کړئ او په خپل کور کې
یې وځړوئ؟

حضرت محمد الرسول الله (ص) د معراج د شپې په هکله وایي چې یوه ډڼیر
لویه گنبده مې ولیدله چې له سینو مرواریدو څخه جوړه شوې وه چې په
خلورو سترو په خلورو کنجو ولاړه وه او په هغې کې لیکل شوي وو چې
(لااله الا الله وحده دینه الاسلام و محمداً عبده ورسوله) دا روایت د هرې
اسلامي ودانۍ روحاني نمونه ده. له مراکش څخه د انټولې تر لویدیځ په ترکیه
او د البرز او د مازندرانو د شنو درو نه تر هندوکش، سین غره، هرات، غور
والي لري او د طبیعي چاپیریال د ښکلا وو سره په هره
سیمه کې همغږي لري. د اسلامي معمارۍ هنري
آثار د مسلمانانو ترمنځ دهمغږۍ نمونه ده. د طبیعي
چاپیریال د همغږي سربېره د ودانیو د بېلا بېلو برخو
ښکلا وې هم سره ورته والي لري. تاریخي ابدات
که څه هم د جومات په دننه او یا باندنۍ برخه کې
وي او یا په کوم شخصي کور کې وي، په هغوی

(۱) انځور

انځور د صفویانو په دوره کې په اصفهان کې یو لوی اوبه کی اوبلیخ زموږ په گران هېواد کې شتون لري چې د
ومات چې لري لیدل کېږي.

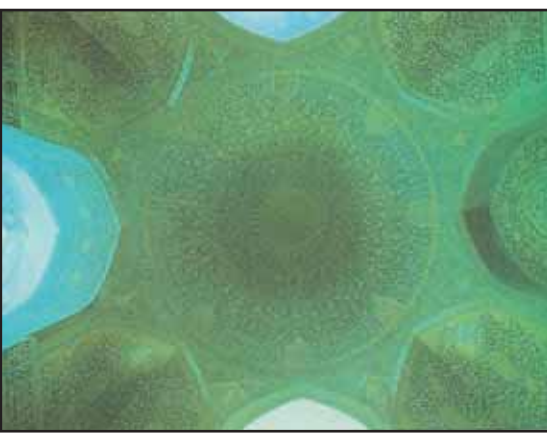

(۶) انځور) د درېيمې هجري پيړۍ په سر کې د اسلامي ټولنې د عراق د سامرا لوی جومات چې منارې يې پنځوس متره لوړوالی لري.

(۳) انځور) د ترکيې د استانبول په جومات کې لويه مرکزي گنبدمه

(۲) انځور)

کې د ارامتیا او همغږۍ قانون حاکم دی.

د ودانۍ ټینګښت او تعادل په متقارنو طرحو (له دواړو خواو نه یو شان نسبت هغه محوري ته چې په منځني برخه کې دی)، لکه: د یوې ګنبدې بڼې او چپ اړخونه چې سره یو شاته دي) جوړ شوي دي او د ودانۍ د فضا طراحی داسې شوې ده چې انسان ته ارامتیا او تعادل ورڅښي.

اسلامي ښار جوړونه، کورونه، جادې، بازارونه او دښاري ژوندانه نورې اجزاي داسې طراحی کيدې چې له طبيعي عواملو څخه ډیر زیات کار واخیستل شي. د مثال په توګه په ښاري اسلامي معمارۍ او ودانیو کې له نور او رڼا څخه ګټه اخیستنه داسې وه چې له یوې خوا یې انسان د پاک خدای په فکر کې اچوو او له بلې خوا د طبيعي روښنایی وسیله او د ودانۍ د تودنې منبع وه. د اسلامي معمارۍ هنري آثار په دوو ډلو ویشل کېږي:

- ۱- معماري، مذهبي ودانۍ، لکه: جومات، مدرسې او قبرونه او
- ۲- د نورو ودانیو معماري، لکه: کور، مانی، باغونه، کاروان سړیونه، حمامونه، بازارونه، پلونه او

د اسلامي معمارۍ ډیرې مهمې نمونې جوړماتونه دي.

مسلمانانو د جوړماتونو د جوړولو د ښکلا لپاره چې د لوی خدای (ع) د سجدې او

عبادت ځای دی د قرآن کریم له آیتونو څخه په ډېره ښکلي بڼه د ډېر دقیق هندسي تناسب له لیکلو څخه گټه اخیستله. د جومات د ودانۍ نقشه په ټوله اسلامي نړۍ کې یو شان ده سربېره پر هغې جزییات او ښکلاوې یې هم یو شانته دي.

د جومات د ودانۍ ټول بعدونه له دایرې څخه لاس ته راځي. کله چې د جومات چټ جوړشي، نو په هغې باندې گنبد جوړېږي. گنبد په بېلو بېلو شکلونو جوړېږي چې ډېرې مشهورې یې له منځني څلورڅخه چې نیمې کرې ته ورته والی لري، جوړې شوي دي.

په جوماتونو سربېره گنبدې په زیارتونو هم رواج درلود. په زیارتو جوماتونو کې منارې د گنبدو په څنګ کې جوړېږي چې د منارو منځ به ماریچي و او اذان کونکي به د منار پورتنۍ برخې ته پورته کیدل او اذان به یې کولو چې ټول خلکو به هغه اوریده.

په اسلامي نړۍ کې د منارو ښکلاوو ځانګړې بڼه درلوده په لومړي سر کې منارې د مکعب په شکل جوړېږي، خو وروسته یې د استوانې شکل رواج وموند. د منارو د ښکلا لپاره په بېلا بېلو اسلامي هېوادونو کې له بېلو بېلو روشونو او طریقو څخه کار اخیستل شوی دی.

چې دا ښکلاوې د گنبدې له ښکلاوو رامنځته کېږي. د جومات په د ننه کې فضا داسې طراحي کیدله چې د لوی خدای (ج) عظمت په ټولو برخو او د انسان په احساس باندې اغېزه وکړي. د گنبدې په داخلي برخه کې د قرآن کریم آیتونه نقشونه او ښکلاوې د دیوالونو تر مرکزي نقطې پورې لیدل کېږي. په دې ټولو کې د محراب ښکلا ځانګړې ارزښت لري.

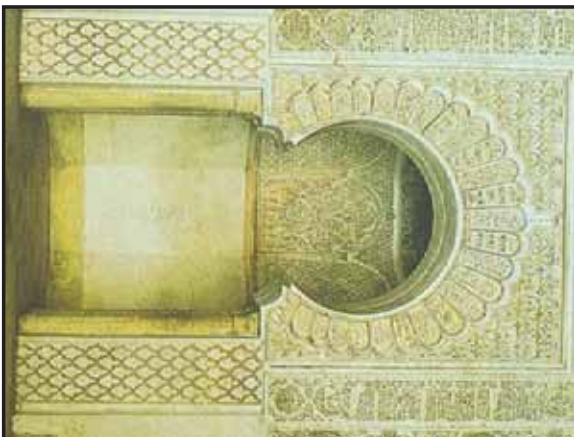
۵) تصویر (۱) په مراکش کې د کوربه د جومات مناره چې د (موحدون) په دوره کې پکې ته ورسیده

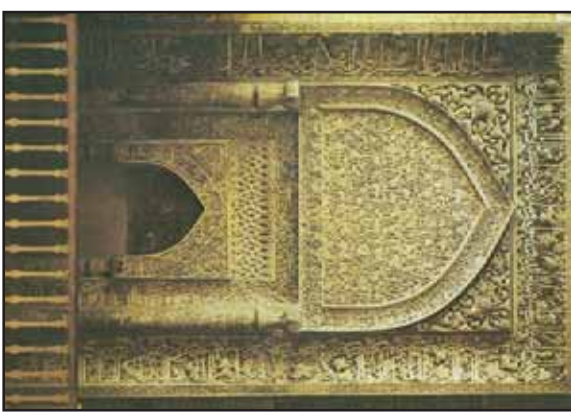
۶) انځور د هند په اګرا کې د (اعمالو له) د قبرمنارې چې په ۱۵ هـ ش پېړۍ کې جوړې شوې دي.

(۹) انځور) درنګه په استنبول کې د سوکولر جومات محراب وښيي په لسمه هجري پېړۍ کې.

(۸) انځور) پامراکش کې د (بن يوسف مودري محراب په لسمه پېړۍ کې.

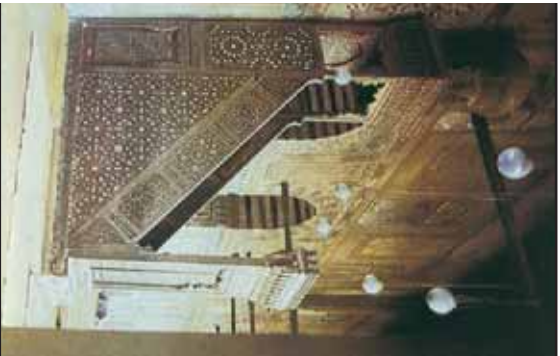

(۷) انځور) د اصفهان د جامع جومات محراب په ۷۱۰ هـ ق کال کې.

محراب د قبلې لورې ښيي او ټول مسلمانان د لمانځه پر مهال محراب ته مخامخ ديږي. له دې امله په هر جومات کې محراب ته ډېرې ښکلې ښکلاوې ورکوي.

په زياتره جوماتونو کې د محراب ترڅنګ منبرونه د جماعت د امام لپاره جوړ شوي دي چې د وخط په وخت کې وليدل شي او غربي واورېدل شي. د وخت په تېرېدو سره کله چې منبرونه له لرګي څخه جوړ شول په ټولو اسلامي هېوادو کې يې رواج وموند.

د منبرونو په طراحي او ښکلا کې ډېر توپيرونه ليدل کيدل خو په کلي ډول هر څومره چې د مسلمانانو هنري ذوق په بېلا بېلو اسلامي هېوادونو کې د معمارۍ بېل بېل سبکونه منځ ته راوړي وو، خو له روحاني فضا سره يې ډېر ژور او ګلپيوند درلود. دا جوماتونه په هسپانيه کې د قرطبه جومات په ايران کې د اصفهان جومات، د هرات جامع جومات، دهند جومات او په نورو اسلامي هېوادونو کې جامع جوماتو له يو اول سره په اړيکه کې جوړ شوي دي.

(۱) انځور) د مصر په قاهره کې د (مؤيد) د جومات منبر.

- نمونه:**
- ۱- زمونږ په گران هېواد کې کوم لوی جوماتونه وجود لري؟
 - ۲- د دې جوماتونو ښکلا وي څه ډول دي؟

له اسلامي سبک څخه پر استفادي (پل) جوړول

ايا کوم لرغوني پل موندلی دی ؟

پلونه له اوبو څخه د تيريدو لپاره جوړېږي. که يو اوږد او پټه لرگي د اوبو په سر کېږي، د پلونو له دې څخه شمېرل کېږي.

انسانانو تر اوسه ډېر زيات پلونه په بېلو بېلو شکلونو له اوبو څخه د تيريدو لپاره جوړ کړي دي. پلونه د اسلامي معمارۍ يو په زړه پورې نمونه ده. د دې پلونو محکميت، ظرافت او ښکلا د دې سبب شوي ده چې له سلگونو کلو وروسته هم جوړېدلي شي. آيا ستاسې په چايرال کې لرغوني پلونه شته؟ هغه پلونه چې ستاسې په چايرال کې موجود دي، هغې ته په ځير او دقت سره وگورئ. تاسې هم کولی شئ چې يو پل لومړی

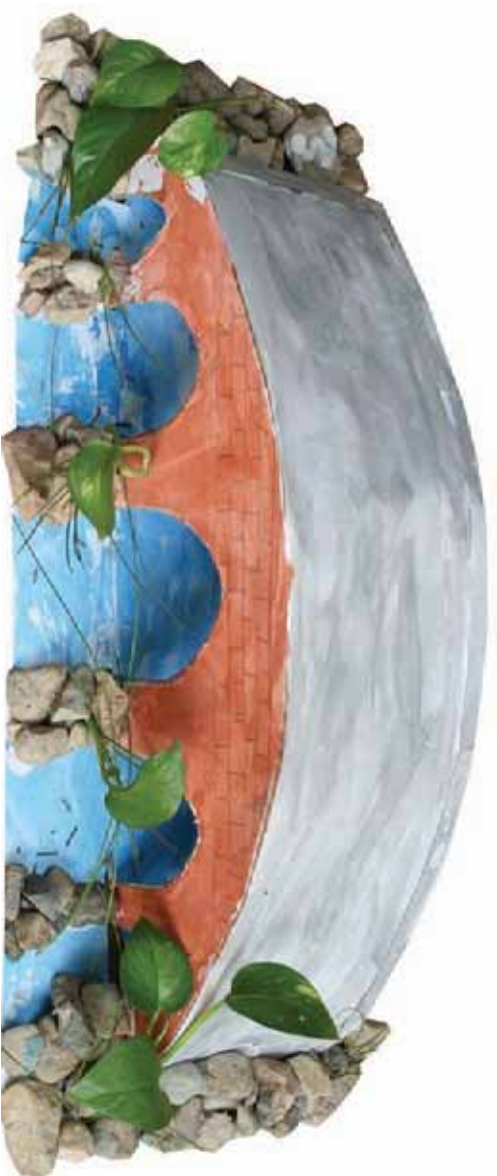

(۶) انځور) د پل مختلفې برخې سره نښلوي.

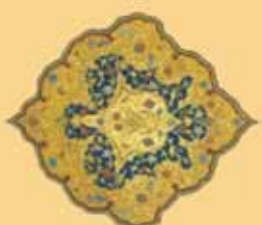
(۱) انځور) د پل بېلې شوي برخې

په يو پند يا مقوا کاغذ باندې انځوروی. وروسته د انځور اضافي برخې بیلې کړئ چې د پل یو دیوال جوړ شي. جوړ شوی دیوال په بل پند کاغذ کېږدئ او شلو خوا یې په پنسل خطونه وړاسئ او خطونه په غور سره د بیلې په واسطه بیلې کړئ. ترڅو بله کاپي کټه مته جوړه شي، نو په دې وجه د پل دوه اصلي دیوالونه جوړېږي. د سر پوښلو لپاره له یوه نازک کاغذ څخه کار واخلئ او اوږدوالی یې د پل د دیوال په اندازه او پلنوالی یې د پل د عرض په اندازه ونیسئ او کاغذ او اضافي برخې یې بیلې کړئ. د پل یو سر پوښ په دیوالو باندې په سر ښوونښلوی، ترڅو ستاسې لاسي کار جوړ شي او هم کولی شئ چې جوړ شوی پل په ډبل مقوایي کاغذ وښلوی او د خپلې خوښې په رنگو یې رنگه کړئ. که غواړئ پل ته نوره ښکلا ورکړئ، نو وړی جوړې، پلنې او ښاخونه وریږي وښلوی او د پل لاندینی برخه د لویو په رنگ رنگه کړئ.

(۳ انځور) د پله لاسي کار

تصویرین:
له ډبل او نازک کاغذ څخه په ګټه اخیستنه یو ښکلی پل جوړ کړئ.

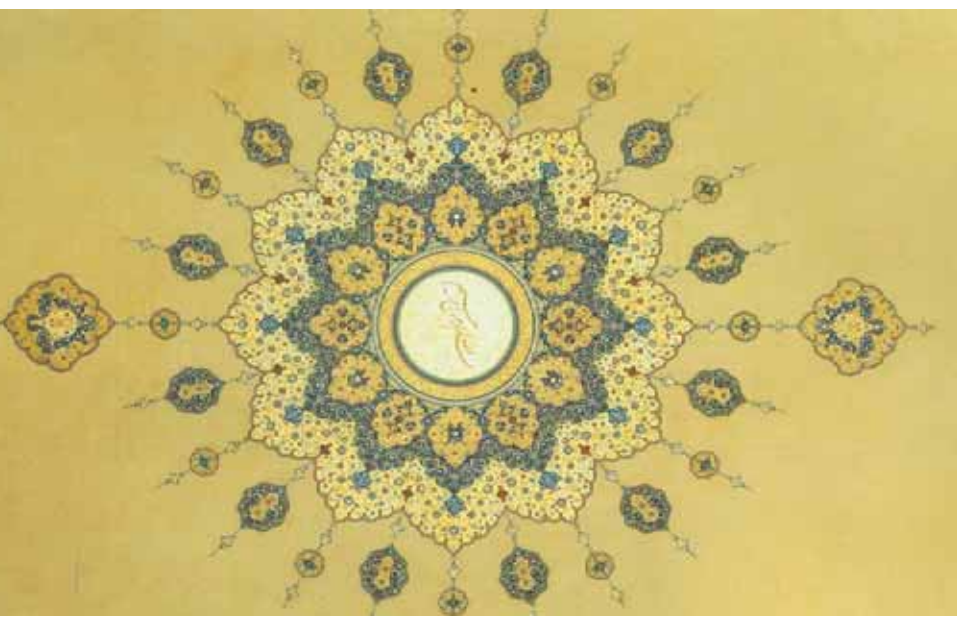

له اسلامي هنرونو سره اشنایي

(۱) انشور د بنګلي بسم الله الرحمن الرحيم تذهیب

حضرت رسول الله (ص) فرمایي دي:
 ((ان الله كتب الاحسان علي كل شي)) بی له
 شکه الله (ع) بنیګنچي او ښه والی ته لازمه پاملرنه
 کړي ده.

په اسلامي تفکر کې هنر د موادو او شیانو د
 ښکلا وویو په طریقه ده. هر شی هم څرګند
 او هم پټه بڼه لري چې مسلمان هنرمند باید
 د هغې په هکله دقیق فکر وکړي. له ډېروښو
 تناسبونو څخه په طراحي او د ظرافت په جوړېدو
 کې ګټه واخلي او د هر شي په جوړېدو کې مادي
 عالم له روحي عالم سره پیوند کړي.

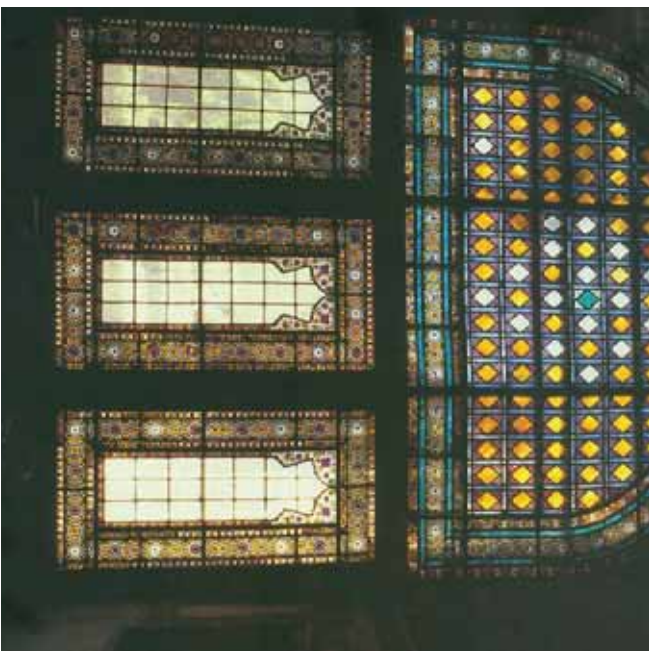

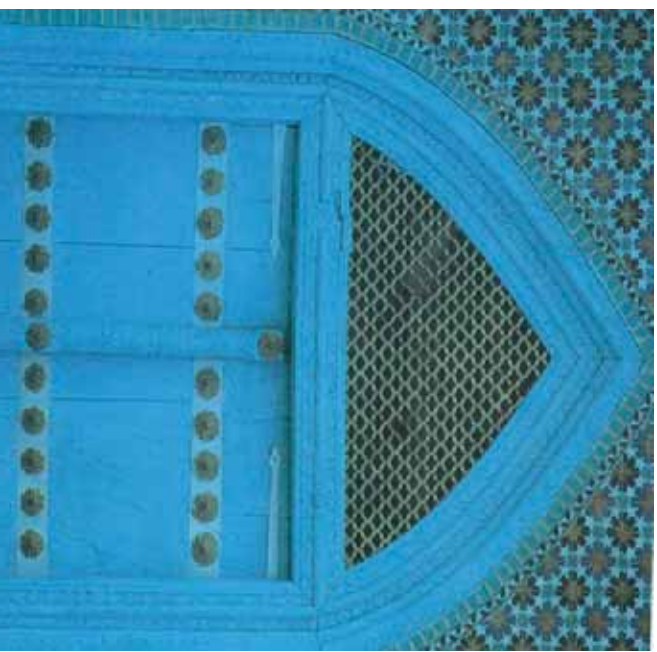
(د انځور) په دولسمه هجري پيړۍ کې، په هند کې د خرمسې څلور
ټوټې چې په طلايي نقشونو بنسټ کې کړل شوي دي (د چيټاټا)

په اسلامي هنر کې بنسټګر او ګټه
دا دوه مهم صفتونه د وسیلو او
د ډول ډول هنري آثارو د شیانو
د پیاوړتیا لپاره دي. له دې امله د
اسلامي هېوادونو په هنري آثارو
کې یووالی څرګندېږي چې له دوی
د جغرافیایي پولو څخه اوږې.
اسلامي هنر د پیلو بیلو بنسټو
او ظرفیتو لرونکو جوړېدنه منځ ته
راوړه چې ډېر زړې نړیوال شهرت
وموند.

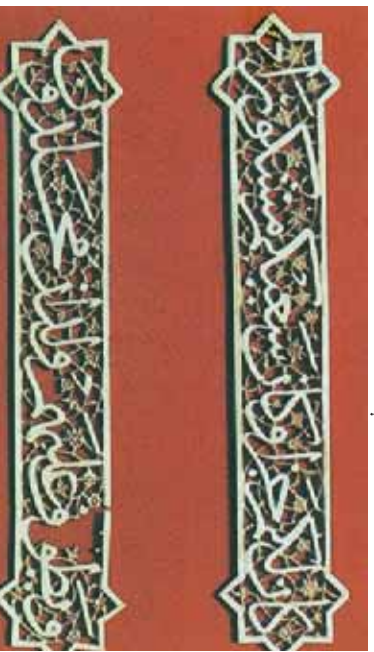
په دې آثارو کې ټولې سطحې په
نقشونو او اسلامي خطونو باندې
پوښل شوي دي چې په لومړیو
وختونو کې د قرآن کریم د آیتونو لپاره
کارېدې او د وخت په تیرېدو د
تذهیب په نوم یاد شو چې په کاشي
کاریو او قالین اوبدلو کې ترې ګټه
واخیستل شوه او د شیانو دسطحو
د بنسټګر لپاره په پیلو بیلو هنرونو کې، لکه: فلزکاری، کلاسي، لرګي
کیندنه، شبکه کاري، د تیرو په تراشلو، په تیره خطاطي، او ګڼدلو کې
ترې ګټه اخیستل شوې ده.

(۳ انځور) شبکه کاري شوي کرکۍ په اصفهان کې

(۴ انځور) په مزار شريف کې د حضرت علي کرم الله وجهه دمقبرې دروازه

ټولې سطحې دوي برخې لري چې يو بې حاشيه او بل متن دی. هر يوه سطحه په بېلو بېلو ديزاينونو، ليکنو، ښکلي ليک او يا د حسن خط او انځورگرۍ په ترکيبۍ بڼه جوړې شوي دي.

مرکزي ډيزاينونه د دايرې په شکل طراحي کېږي چې په ښکليو انځورونو جوړېږي، او د اصلي سطحې د هرو څلور برخو $\frac{1}{4}$ تکرارېږي چې دا مرکزي ډيزاين د (شمشه)

يا (نارنج) په نوم او $\frac{1}{4}$ برخه بې خنده يا (گوبڼه) بولي. کله کله خنده يا شمشه په نورو ښکليو ډيزاينونو ډکېږي او کله کله متن په يوه تکراري انځورباندي پوښل کېږي او حاشي ته په بل ډيزاين ښکلا ورکوي.

د لوبڼو په طراحي کې د لوبڼو د بېلو بېلو برخو لپاره ځانگړي ډيزاينونه کارول کېږي. ختین خاورين لوښي په بېلو بېلو ډولونو جوړېږي چې دهرې برخې د ښکلا لپاره بې بېل ډيزاينونه طراحي کېږي. د لوښي د هرې برخې او د ټولولو بڼو د ډيزاينونو او خطونو تر منځ يووالی او همغږي ډېر ارزښت لري.

(۵ انځور) د ايران په ارد بيل کې د (شاه اسمعيل د قبر ليکنې)

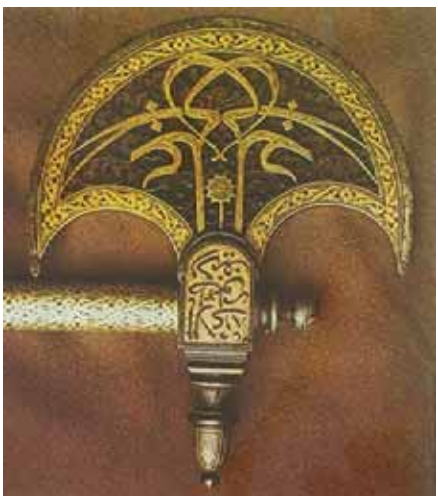

(۶) انځور لماعی، پیتوس چې د اسکندر په انځور
بنګلی شوی دی ق. م. ۴۰۰ څلورمه پیړۍ.

په هغو اثارو کې چې ډیزاینونه د حجم په دیوالونو
انځورېږي، د لویښي دڅپ، مخ او څنډو اړیکه
زیات مهارت ته اړتیا لري.
په هغو اثارو کې چې رنگ کارول کېږي، لکه:
ټوکر اوبدل، قالیني اوبدل، کاشي کاري او
هنرمند باید د رنگ ترکیب، همغږي او ورته والی
رامنځته کړي.

(۸) تصویر) په ۱۳۰۰ هجري کال کې د ایران په تبریز کې جوړه شوې
قالین.

(۷) انځور) په لسمه پیړۍ کې د ترکی په استانبول کې په یوه
تیرلیکي.

تصویرین:

- ۱- داسلامي هنری اثارو مهمې ځانګړتیاوې په ګوته کړئ؟
- ۲- په اسلامي هنرونو کې وحدت اویوالی څه دلیل لري؟
- ۳- ستاسې په چاپیریال کې کوم اسلامي هنر وجود لري؟

له خټو څخه د قلمدانې جوړول ايا تر اوسه مو د قلمدانې د جوړېدو تجربه کړې ده؟

له خټو څخه د قلمدانې د جوړېدو لپاره د خټو د لولو (فټلولی) له روش
څخه باید گټه واخلو. په دې روش کې باید خټه د لاسو په وسیله لوله شي.

(انځور د لوستي لاندې برخه اړل لولی
جوړي کړي.)

(۱) النخور) لومړۍ بورکي په سطح ښکلاول
شورۍ دی.

(۲) النخور تور بورکي په سطحه وښکلاوي ترڅو
قلمداني جوړه شي.

(۳) النخور) د قلمداني بالندۍ برخه ښودنه کړۍ.

(۴) النخور) لاندې څنډې ته په پېلا پېلو وسېلو فشار ورکوي او پيل
پيل وړاندې په کې جوړه کړۍ.

(۵) تصویر) قلمداني په خپله خوښه رنگه کړۍ او قلمونه په
کې واچوي.

نهمړين:
د بورکيو له طريقې څخه په کار اخيستنه يوه ښکلاکي قلمداني جوړه کړۍ او بيا په
ښکليو ډيزاينونو او رنگونو ښکلا ورکړۍ.

له میناتورۍ سره اشنایي

ولې اسلامي میناتوري نړیوال نوم او شهرت لري؟

د مسلمانانو لومړنۍ انځورگرۍ، طبیعي علومو د کتابونو تصویري کول وو. وروسته له هغې ورو ورو ادبي کتابونه، په ځانګړې ډول د ستر وشاعرانو د شعرونو دیوانونه او د داستانونو ځینې صحنې انځوریزې شوي. څرګني محققانو په دې دلیل چې په ډېره کوچنۍ اندازه او ډېر ظرافت یې دا تصویرونه د میناتور په نوم وبلل. مسلمانانو د کتابونو په انځوریز کولو کې دخوښه په اوږدو کې ډېر پرمختګ وکړ. دوی د بېلو بېلو رنگونو، تصویرونه، مارپيچي ترکیب بندي او د عقیدتي مفهومو د بیانولو له امله د ښکلا او هنري ارزښت لوړو پوړیو ته ورسېدل او نړیوال شهرت یې پیدا کړ.

(۱) انځور د منابع الحیوان این بحثیخ د کتاب یوه پاڼه په اومه هجري قهري پېړۍ کې (زمری او پیغه زمری)

(۲) انځور د جواسمۍ کرمانۍ نښون: د همدارو هلیون زرم، بغداد ۷۹۹ هـ ق کال.

(۳- انځور) (هارون الرشيد)، په حمام کې د خشمه نظامي له کتاب څخه د کمال الدين پور اثر هرات، ۹۰۰ هـ. ق.

(۴ انځور)

هغو انځورگرانو چې شعرونه يې انځوريزکول، په شعرونو کې نغښتو عقيدتي مفهومونو ته يې ځانگړي پاملرنه درلوده. لويو شاعرانو، بېل بېل مضمونونه د شعر په ژبه بيانول، انځورگرانو هم له ښکلا او رنگونو څخه په گټه اخيسته دا شعرونه د تصوير په بڼه انځورول چې د بېلو بېلو مفهومونو او موضوعگانو سره يې ډوډه لگوله. له دې امله ميناتو، يو ډول خيال (ذهني) انځور گرې ده.

په ميناتور کې له طبيعت څخه پيروي نه کوي، بلکې د شکلو په ساده کولو، د رنگونو په بدلون، د بېلو بېلو صحنو تمثيل او د ډول ډول موضوعگانو تصويرونه کاري. په دې اثارو کې هنرمندان هغه نړۍ تصويروي چې په هغې کې نقاشي ډېره روښانه ده، ډېر ځليدونکي رنگونه، بې له حجمه شکلونه، زيات ظرافت او ښکلا، گلونه او بوټي په تازه گۍ کې تصوير شوي دي. فضايي ژوره ښودل شوې ده. په تصوير کې هيڅ سيوري نه ليدل کېږي.

ډېرو انځورگرانو د اسلامي ميناتور د شکل نيولو او وده ورکولو په هکله ستري ونډې سرته رسولې دي او ځينو تر هغې هم ستري دندي تر سره کړي دي چې د دوی له ميناتوريو څخه، نورو الهام اخيسته لکه: (جنيد السلطان) (کمال الدين بهراد) او سلطان محمد چې د دوی د آثارو نمونې په دی درس کې وښی.

تعميرين:

- ۱- کومې موضوعگانې په دې انځور گړيو کې وښی؟ د نقاشيو په هکله يې پخپلو کې سره وڅېړئ.
- ۲- په دی تصويرو کې کوم شکلونه او رنگونه وښی؟ د انځور گړۍ په هنر کې شکلونو او رنگونو ته پاملرنه وکړئ اوپه هکله يې پخپلو کې سره وڅېړئ.
- ۳- د (جشن، او کوچنۍ اختر) د کارتونو په ميناتوريو کې ترکيب بند او ماريچي حرکتونه پيدا کړئ.

(۵ انځور)

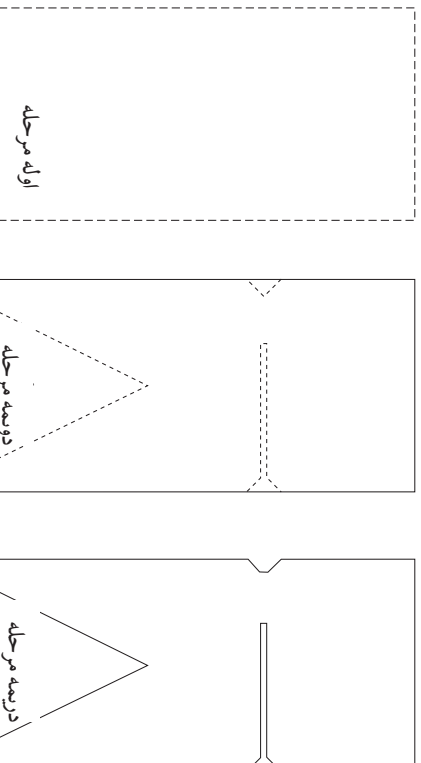
د قرآنکریم د رحل جوړول

ایا تراوسه مو د قرآنکریم د رحل د جوړولو په هکله فکر کړی دی؟

مسلمانان د قرآن عظیم الشان لپاره چې د خدای (ج) کتاب دی، ښکلي رخیلونه جوړوي. ترڅو د تلاوت په وخت کې قرآنکریم له ځمکې څخه پورته پري کینودل شي. د قرآنکریم رحل د دوو لږگیو څخه جوړیږي، چې یو په بل کې اوږدکېږي چې په اسانۍ سره خلاص او تړل کېږي. د قرآنکریم د تلاوت په وخت کې رحل خلاصوي او له تلاوت څخه وروسته یې تړي او په داسې ځای کې یې بډي چې کم ځای ونیسي.

تاسې هم کولی شئ چې هغه رحل ته ورته چې هنرمندان یې له لرګي څخه جوړوي له ډبل مقوا کاغذ څخه جوړکړئ. لومړی مقوا کاغذ د مستطیل په

بڼه بیاتي کړئ. وروسته د مستطیل اندازه په دوو وړو برخو وویشئ چې

يوه يې (قرآنکریم دکينودلو) او بله يې د(پښو) برخه ده، لکه: څنگه چې په شکل کې ښودل شوي دي، مقوا کاغذ د تيرې چرې او يا بياني په واسطه پرې کړئ. پام مو وي چې د مستطيل عرض تر پايه پورې بياني نه کړئ چې کوچنۍ برخې نه لري برخې جلا نه شي. وروسته د پښو يا لاندنۍ برخه کې يې يو عمودي مثلث انځور کړئ او هغه هم بياني کړئ. ترڅو د رحل پښې محکمې او ښکلي شي. د دې مرحلې ترسره رسولو وروسته دواړه برخې له بياني شوي ځای څخه يو په بل کې ښه باسي.

د دې لپاره چې ستاسې رحل ښکلا پيدا کړي، نو د الله په مقدس نوم او يا په نورو دعاگانو او اسلامي ډيزاينونو ښکلا ورکړئ. دا ډيزاينونه د مقوا کاغذ او رحل په باندنيو ډيوالو باندې په تور او سپين ډول او يا رنگه انځور کړئ. د دې کار لپاره د رحل باندنيو ډيوالونو په لويو او کوچنيو برخو ښکلي ډيزاينونه انځور کړئ، ترڅو د رحل دواړو باندنيو برخو ته ښکلا ور وڅښي وروسته بيا په خپل رحل کې قرآنکریم کېږدئ او تلاوت يې وکړئ.

تذريز:

- ۱- تراوسه مو د قرآنکریم څو ډوله رحلونه ليدلي دي؟ هغه له کومو موادو څخه جوړ شوي دي؟ ايا د رحل په ډيوالونو ښکلاوي دي؟ دا ښکلا وي څه ډول دي؟
- ۲- د رحلو د ډيوالونو ډيو خلی کولو لپاره کومې لارې په کار وړو؟
- ۳- له مقوا کاغذ څخه يو رحل جوړ کړئ او په خپله خوښه ښکلا يې ډيوالونه ډيزاين کاري کړئ او د خپلې څرنگې په طريقه يې ډيوالونو سره وښلولئ.

له افغاني هنرمندانو سره اشنا کيدل

له افغاني هنرمندانو څخه کوم کسان پيژنئ؟
هر يو د هنر په کومو څانگو کې فعاليت کوي؟

لشکاري

استاد محمد سعيد مشعل:

حاجي محمد سعيد (مشعل) د محمود (غوري) زوی په کال ۱۲۹۵ هـ ش کال کې د غور ولايت د (تيوره) په کلي کې وزيريد.

استاد مشعل په يوه هنر پالونکي کورنۍ کې لوی شوی

و. د ځوانۍ په وخت کې يې هنري کارونه پام

ور واوښت. هڅه يې وکړه چې د استاد کمال

الدين بهزاد مکتب را ژوندي کړي.

استاد له ميناتور څخه پرته د حاشيو

په ښکلا (تذهيب) کې د ډبرو تکره

هنرمندانو په ډله کې شمېرل شوی دی.

استاد په ميناتورۍ کې نوښت رامنځ ته

کړ ځکه چې ده ځانگړي لاره او روش

درلود او د استاد کمال الدين بهزاد د

مکتب له پيروانو څخه حساسيږي. استاد

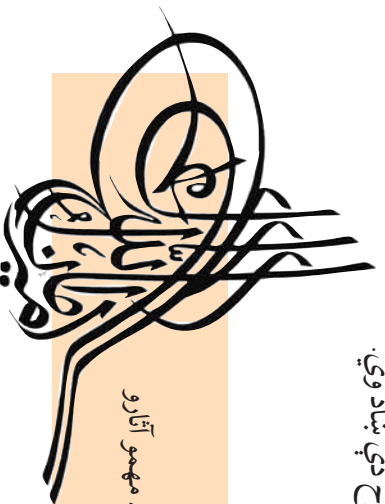
ډېرو شاگردانو ته هنري زده کړه ور په برخه کړې ده او ستر هنري خدمتونه يې سر ته رسولې دي. استاد مشعل په ۱۳۷۶ هـ. ش کال کې د دلوې د مياشتې په لسمه نيټه له دې نړۍ څخه سترگې پټې کړې او د ابدې ژوندانه په لور روان شو. د ده ځينې اثار د اطلاعاتو او فرهنگ وزارت په ملي گالري، دولتي تالارونو او د خلکو په کورونو کې ساتل کېږي.

استاد عزيز الدين وکيلي پو پلزي:

استاد په ۱۲۹۷ هـ. ش کال د سنبلې د مياشتې په ۱۶ مه نيټه د کابل په چهاردهي کې وزېږېد. نوموړی له دې امله په (اووه فلمي) خطاط باندې مشهور دی چې په خط کې نوښتکارېو، نقاشي او انځور گري کې د گران افغانستان له نو مياليو هنرمندانو څخه و. ده د کار په ښکلا او ظرافت کې ساری نه درلود، همدارنگه د استاد وکيلي د ټابلوگانو په حاشيو او متنونو کې ډېرې مهمې افغاني هنري پېلېدې ترسترگو کېږي. استاد وکيلي په هنري کارونو سرېره د خطاطي د هنر او تاريخي پيښو په هکله زيات کتابونه ليکلي دي. استاد د ۱۳۷۶ هـ. ش کال په لومړنيو مياشتو کې له دې نړۍ څخه سترگې پټې کړې. روح دې ښاد وي.

تصویرین:
تاسې پخپلو ولايتونو کې هنرمندان پيژنئ؟ د هغوی د مهمو آثارو نوم واخلئ.

له افغاني هنرونو سره اشنا كيدل
د قاليني خټ ته به خټر سره وگورئ او ووينئ چي
د هغني تار او پود د گنډې په وسيله خه ډول سره
نسلول شوي دي؟
د قاليني پر مخ خه شي وينئ؟ د قاليني رنگين ډيزاينونه
خه ډول په پر له پسې گنډو رامنځته شوي دي؟

کله چې په قاليني کښينئ او يا پر هغې باندې لمونځ کوئ خه احساس درته پيدا کېږي؟ د هنر لومړی څانگې په افغانستان کې زرگونه کلونه لرغونتيا لري.
که خه هم د هنري آثار و توليد د انسانانو د اړتيا وو دليري کولو سر چينه ده،
دقيقه طراحۍ، د بېلو بېلو ډيزاينونو کارول، د دې هېواد د هنرمندانو د بېلا بېلو

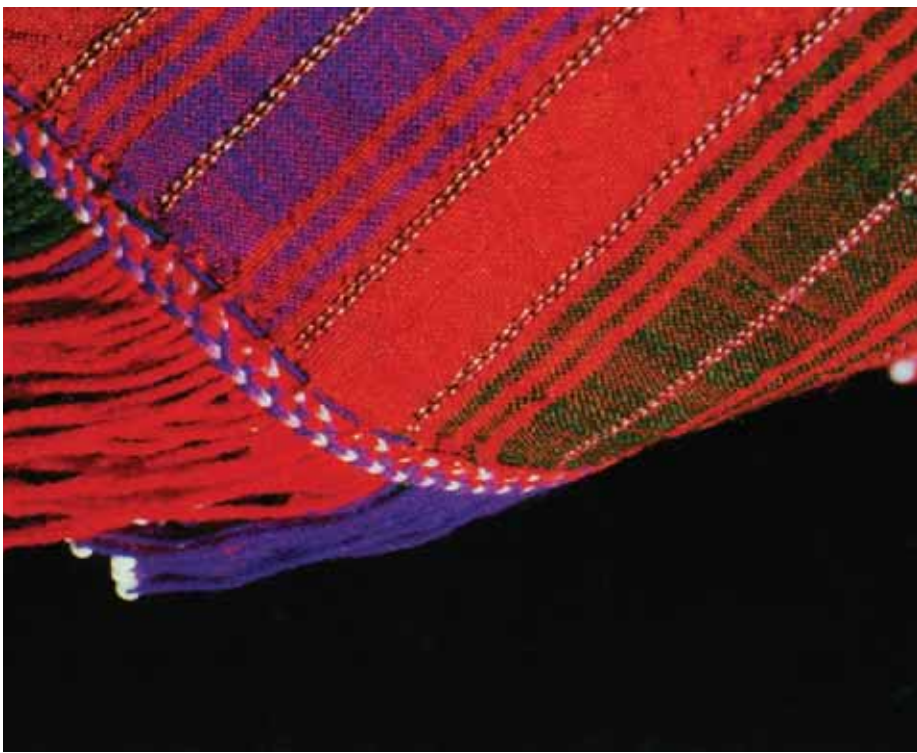

نسلونو ذوق د نارېنځ په اوږدو کې
 څرگندوي د خلکو هنري مینه
 تګو او پارچو ته رنگ او ډیزاینونه
 وربخښي، ښکلي او نرم فرشونه
 اوبې، ودانیو ته د قرآن کریم په مبارکو
 آیاتونو ښکلا ورکوي، سفالي او
 فلزي لوښي په ظرافت سره ښکلي
 کوي، دروازو، منبرونو او د لرګي
 رحلونو ته ښکلا ورکوي، کاري
 لوښي ښکلي کوي، ترڅو انسان
 هره شېبه د ظرافت او ښکلا سره
 اړیکې ولري، نو هغو ته یې ښکلا
 او ډیزاینونه ورکړي دي، نن هم
 د پیوستینو جوړول، د سرامیکي
 (کلاسي) لوښو جوړول، د ښکلا
 غالیو او بدل او د هېواد په
 مختلفو سیمو کې دوام لري.

او ډېر وگړي د دغه صنايعو په جوړلو لگيا دي. څومره چې د تاريخي هنري آثارو ساتنه ډېر ارزښت لري، همدا رنگه د پيرايينو، بېلا بېلو هنرونو د جوړولو، کارولو او د ښکلاوو طريقو او روشونو انتقال وروستيو نسلونو ته ډېره زياته اړتيا ده.

د لاسي صنايعو توليد سربېره پر هنري او فرهنگي اړخونو داخلي او باليني بازارونو ته د هغو عرضه کول د اقتصاد له پلوه زيات ارزښت لري. د افغانستان په نقشه کې د لاسي صنايعو

او بېلو بېلو هنرونو عمده مرکزونو ته

پاملرنه وکړي. د افغانستان په بېلو بېلو ښارونو کې خلک په بېلابېلو هنرونو بوخت دي او بېل بېل لاسي صنايع توليدوي. د مثال په توگه په کابل ښار کې د معمارۍ، بخارۍ جوړونه، پښگري، فلزکاري، مسگري، زرگري، کندنکاري، د مريو گنډل، د ټوکرو او بدل، د تيرو تراشل، کلاسي، نقاشي، د غاليو او بدل، خامک گنډل وجود لري. په نورو ښارونو کې د ټوکرو او بدل، ورښم او بدل، شال او بدل، د گلوزۍ بېل بېل ډولونه شته ټوکرياو رخت ته ښکلا ورکول، لکه: د مريو گنډل، خامک گنډل، له خټې څخه د سفالي لوښو جوړېدل، کلاسي، د لاجوردو د غميو جوړېدل او ډبرينو لوښو د جوړېدو هنرونه ادامه لري. چې يو له هغو څخه په هرات کې ښيښه جوړېدنه ده چې د ځانگړي ظرافت درلودنکي ده. د مټو او بېکاره ښيښو ويي کولو څخه وروسته رنگونه ور سره ترکيب کوي چې ميرمنې او نارينه کله گډ او کله هم

بیل بیل په دې کارونو بوخت دي.
او په بیلو شکلونو گیلوسونه
او ښکلې لوبښي د لاس او اوري په
واسطه تولیدوي چې د امریکا او
اوریا بازارونو ته یې لار پرانیستي ده
که څه هم دا اثار د افغانستان په بیلا
بیلو ښارونو کې لیدل کېږي چې د
ټولو سیمو په اثارو کې ورته والی
شته دی. د فیزيانونو، رنگونو او
جوړولو طریقې او روشونه یې بیل
دي. د هرې سیمې د هنرمندانو ذوق

او ابتکار د دې سبب کېږي چې د فیزيانونو او نارو جوړول بیلې څانګړتیاوې
پیدا کړي. هغه بدلونونه چې هنرمندانو د تاریخ په بیلو دورو کې په هنري
آثارو کې رامنځ ته کړي دي، د هنر د مختلفو څانګو د ودې او تحول سبب
شوي دي. د همدې تحول له امله ده چې نن د لاسي صنایعو څانګې لوړو
پوړیو ته رسیدلي دي چې ډېر ارزښتناک اثار تولیدېږي، لکه: د استالف
کلای (سرامیک) چې د افغانستان د ډېرو مشهورو کلایو څخه ده چې په
بیلو بیلو ښارونو کې یې د خرڅلاو بازارونه تاوده دي.

تعمیرین:

- ۱- ستاسې په سیمه کې کوم لاسي صنایع شته دي؟
- ۲- تاسې د هنرونو کومې څانګې سره اشنا یاست؟
- ۳- له کوم افغاني هنر سره مینه او علاقه لرئ؟
- ۴- ایا د هنر د خپلې خوښې څانګې لپاره نوې نظریه وړاندې کولی شئ؟

د افغانستان له ملي موزيمونو سره اشنا کېدل د مزار شريف موزيم:

د مزار شريف موزيم اوږده مخينه او لرغونتيا لري. له هغه وخت څخه چې د حضرت علي کرم الله وجهه مقبرې ته پادشاه هانو سوغاونه ورکول، د دې موزيم د جوړېدو سبب شو دا تحفي او هدايې د روضې په يوه ځانگړي کوټه کې ساتل کېدې. د مزار موزيم سربېره پر قيمتي ډاليو، د مسکوکاتو او نه پيدا کېدونکو کتابونو په ځانگړي ډول د خطي نسخو کتابونه چې د هغې له ډلې څخه د قرآن عظيم الشان نسخې د قرآنکريم ځينې تفسيرونه چې له زيات ارزښت څخه برخمن دي. پخپله مبارکه روضه د معمارۍ د هنر يو لرغونی سېک دی. چې په مبارکو آياتونو بڼکلې شوی دی. دا مبارکه روضه يوه تاريخي لرغونی وداني ده. په دې موزيمو سربېره زموږ په گران هېواد کې شخصي موزيمونه هم شتون لري د نمونې په ډول سلطاني موزيم د يادولو وړ لری.

د هرات موزيم:

په ۱۳۰۲ هـ.ش يا ۱۳۰۴ هـ.ش کال کې د هرات موزيم تاسيس شو او په ۱۳۱۰ هـ.ش کال کې د هرات د ښار ښاروالۍ ته وسپارل شو او په ۱۳۱۲ هـ.ش کال د هرات د ښاروالۍ د مقام په حکم د پارک هوټل ودانۍ ته وليږدول شو. په هغې کې چې کوم اثار موجودو وهغه د خلکو نندارې ته ايښودل شوي وو. اکثره اثار يې د ښاروالۍ له بودجې څخه اخيستل شوي دي هغه اثار چې په هله او بگرام کې د کيندنو په نتيجه کې لاس ته راغلي وو، د کابل د موزيم لخوا دسوغات او ډالۍ په ډول په ۱۳۲۵ هـ.ش کال دهرات موزيم ته سپارل شوي دي.

د ميمينې موزيم:

د ميمينې د ښار په يوه تاريخي غونډۍ کې د ناڅاپي کشفیاتو په نتيجه کې د غورياتو د دورې مسي سکې په لاس راغلي چې په ۱۳۳۵ هـ.ش کال کې يې د ميمينې د موزيم د جوړېدو زمينه برابره کړه، ترڅو په هغې کې لرغوني اثار او شيان وساتل شي، د ميمينې د موزيم د مديرانو په هلو ځلو په کم وخت کې د ډېرو لرغونو او قديمي اثارو څخه برخمن شو او ننداره يې په ۱۳۳۶ هـ.ش کال کې پيل شوه دا نندارې دومره په زړه پورې وې چې همينې خلکو خپل قيمتي او تاريخي آثار د تحفي او ډالۍ په ډول دې موزيم ته ورکړل.

د منابعو فهرست

- ۱- غلام محي الدين شينېم، د خواناتو او نړيو خواناتو د لوستلو لارښود ۱۳۸۰ کال
- ۲- د هنر د لوست لارښود لومړيو، دويمو او دريمو ټولگيو د ښوونکو لپاره کود نمبر ۴/ ۱۳۸۵، ۱۳۸۵
- ۳- د تجسمي هنرونو اصول، دکتور محمد حسين حليمي.
- ۴- د تجسمي هنرونو اصول، فني او حرفوي کوډ ۱/ ۳۵۸، ۱۳۸۶ هـ.ش.
- ۵- د تجسمي هنرونو سره اشنا کيدل کوډ ۳۷/ ۳۵۸، ۱۳۸۴ هـ.ش.
- ۶- فني طراحي ۱، جلد فني او حرفوي کوډ ۹۲/ ۳۵۹، ۱۳۸۱ هـ.ش.
- ۷- هندسي نقشونه ۱، جلد فني او حرفوي کوډ ۴۸۵/ ۳۵۹، ۱۳۸۱ هـ.ش.
- ۸- د محلي انځورگرۍ کارگاه فني او حرفوي کوډ ۷۷/ ۳۵۹، ۱۳۸۶ هـ.ش.
- ۹- د لاسي چاپ کارگاه فني او حرفوي کوډ ۲۰/ ۳۵۸، ۱۳۸۴ هـ.ش.
- ۱۰- د ايران د کاشي کاريو په هنر مقدمه محمد يوسف کياني، فاطمه کريمي او عبد الله قوچاني و رضا عباس موزيم ۱۳۶۲ هـ.ش.
- ۱۱- د هنر دايره المعارف، رئيس پاکيار، د معاصر فرهنگ انتشارت.
- ۱۲- اسلامي هنر ارزست کونل.
- ۱۳- اسلامي هنر ژبه او بيان، تپوس بوکهارت.
- ۱۴ د ايران د لاسي صنايعو سره اشنا کيدل، ۱ جلد فني او حرفوي کوډ ۳۰/ ۳۵۹، ۱۳۷۸ هـ.ش.
- ۱۵- د ايران د لاسي صنايعو په لور، د احمد لارام په اهتمام، د ايران د تهران د ملي بانک انتشارت ۱۳۵۶ هـ.ش.
- ۱۶- علم په اسلام کې، د احمد لارام په اهتمام د تهران د سروش انتشارت ۱۳۶۶ هـ.ش.
- ۱۷- د خوشنويسي هنر اول او دويم جلد، کوډ ۵/ ۲۰۴.
- ۱۸- د خط ښکلا په اسلامي فرهنگ کې، ان ماري شميل د قدس ولايت انتشارت.
- ۱۹- د خط تاريخ او د افغانستان پخواني ليکني عبدالحی حبيبي.
- ۲۰- د ايران نقاشي، بازيل گري د تهران د نوري عصر انتشارت ۱۳۶۹ هـ.ش.
- ۲۱- د ايران د نقاشي هنر ته کتنه، دکتر اکبر تجویدي. د فرهنگ او اسلامي ارشاد انتشارت تهران ۱۳۷۵ هـ.ش.
- ۲۲- د هنر کارگاه ۱ جلد د پوهنځي نه مخکې کوډ ۵۹۴/ ۱۳۸۷ هـ.ش.
- ۲۳- د هنر سیر په تاریخ ۲ جلد. د پوهنځي نه مخکې کوډ ۸/ ۱۳۸۶۵۹۴ هـ.ش.
- ۲۴- د افغانستان د تاريخ فشرده، فاروق انصاري، د مطالعاتو مرکز کابل ۱۳۸۶ هـ.ش.
- ۲۵- موزيم پيژندنه او د موزيمونو سير په افغانستان کې، د انټوگرامی د پيلارتمنت او باستان پيژندنه د اجتماعي علومو پوهنځي، د کابل پوهنتون پوهندوی محمد رسول باوري کابل ۱۳۷۵ هـ.ش.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library